

Teemu Rojo

**VOITONSIIRRON JA SIIRTOHINNOITTELUN VÄLINEN YHTEYS KANSAINVÄLISEN
YRITYKSEN NÄKÖKULMASTA**

Pro gradu -tutkielma

Laskentatoimi

Maaliskuu 2023

Yksikkö Oulun yliopiston kauppakorkeakoulu - Laskentatoimen yksikkö			
Tekijä Rojo Teemu		Työn valvoja Pulkinen Markku	
Työn nimi Voitonsiirron ja siirtohinnoittelun välinen yhteys kansainvälisen yrityksen näkökulmasta			
Oppiaine Laskentatoimi	Työn laji Pro gradu	Aika Maaliskuu 2023	Sivumäärä 77
Tiivistelmä Kansainvälinen verotus ja kansainväliseen verotukseen liittyvät kysymykset ovat herättäneet laajaa keskustelua erityisesti OECD:n käynnistämän veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa koskevan BEPS-hankkeen (<i>Base Erosion and Profit Shifting</i>) myötä. Kansainväliset yritykset hyödyntävät useita eri voitonsiirron kanavia kuten siirtohinnoittelua, lähipiirivelkaa ja hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteita vähentääkseen yhteisöverotaakkaansa. Tutkielman tavoitteena oli selvittää voitonsiirron ja siirtohinnoittelun välistä yhteyttä kansainvälisesti toimivan yrityksen näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä oli lisäksi OECD:n BEPS-hankkeen vaikutukset siirtohinnoitteluun. Tutkielmassa tarkasteltiin kansainvälisen voitonsiirron suuruusluokkaa, kannustimia, taloudellisia vaikutuksia sekä BEPS-hankkeen keinoja voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen torjumiseen. Lisäksi tutkielmassa tutkittiin siirtohinnoittelun nykytilaa, siirtohinnoittelua BEPS-hankkeen tuomien uudistusten myötä sekä kansainvälisen verotuksen ongelmakohtia. Siirtohinnoittelulla on merkittävä vaikutus konserniyhtiöiden verotettavan tulon määrään sekä siihen, missä valtiossa tuloa verotetaan. Siirtohinnoittelu on keskeisessä osassa kansainvälisten konsernien liiketoimintaa mutta myös merkittävin kansainvälisten yritysten hyödyntämä voitonsiirron kanava. Siirtohinnoittelun tulee tulevaisuudessa vastata entistä paremmin taloudellista toimintaa ja arvonluontia. Erityisenä haasteena siirtohinnoittelulle nähdään aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu. BEPS-hankkeen uudistusten yhdistäminen olevassa oleviin siirtohinnoittelusäännöksiin tulee aiheuttamaan haasteita ja kustannuksia niin veroviranomaisille kuin kansainvälisille konserneille. Kansainvälisen verotusjärjestelmän uudistaminen on välttämätöntä, jotta tulevaisuuden verohaasteisiin, kuten digitalisaatioon, voidaan vastata. Yhtenäisemmän ja oikeudenmukaisemman kansainvälisen verotusjärjestelmän luominen luo pohjan reilulle kilpailulle ja luottamukselle verojärjestelmää kohtaan. BEPS-hankkeen keskeisimpänä tavoitteena on mahdollistaa voittojen verotus paremmin siellä, missä arvoa todellisuudessa luodaan. Vuonna 2021 BEPS-hankeeseen osallistuvien valtioiden yhteistyöryhmä hyväksyi kaksipilarisen mallin, jonka tavoitteena on vastata digitalisaation aiheuttamiin verohaasteisiin sekä tehostaa veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron torjumista. Pilarien I ja II uudistukset, verotusoikeuden allokoiminen paremmin arvoa luoville markkinavaltioille sekä globaali 15 prosentin minimiverotaso, tulevat muuttamaan kansainvälistä yhteisöverotusta. Tutkielma toteutettiin laadullisena ja oikeuslähteisiin perustuvana tutkimuksena. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, BEPS-hankkeen toimenpiteisiin liittyvät raportit ja erilaiset viranomaislähteet muodostivat tutkimuksen keskeisen tietoperustan.			
Asiasanat voitonsiirto ja veropohjan rapautuminen, BEPS, kansainvälinen verotus, siirtohinnoittelu, yritysverotus			
Muita tietoja			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Perustelut aiheen valinnalle	6
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
1.3	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	8
1.4	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	9
1.5	Tutkimuksen rakenne	11
2	VOITONSIIRTO JA VEROPOHJAN RAPAUTUMINEN	12
2.1	Voitonsiirron keinot	12
2.1.1	Voitonsiirron kannustimet	15
2.2	Voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen aiheuttamat ongelmat....	16
2.2.1	BEPS-ilmiön aiheuttamat taloudelliset vaikutukset ja hyvinvointitappiot	16
2.2.2	Menetettyjen verotulojen laajuus kansainvälisessä mittakaavassa ja BEPS-ilmiön suuruusluokka	17
2.2.3	Haasteet BEPS-ilmiön suuruusluokan mittaamisessa.....	18
2.3	Kansainvälisen yritysverojärjestelmän uudistaminen ja yhtenäistäminen.....	19
2.3.1	Globalisaatio ja digitalisaatio.....	21
2.3.2	Verokilpailu	22
2.4	OECD:n BEPS-hanke veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi.....	22
2.4.1	Kahden pilarin lähestymistapa	25
2.4.2	Pilari I – Digitalisaation tuomat verohaasteet.....	26
2.4.3	Pilari II – Globaali minimiverotaso	27
2.5	Suomen hallituksen linjaukset koskien veropolitiikkaa	30
2.5.1	Veropohjan tiivistäminen ja laajentaminen	30
2.5.2	Vuoden 2023 keskeisimmät verouudistukset.....	31

2.5.3	BEPS-hankkeen vaikutukset Suomelle.....	33
2.6	Kansainvälisen verotuksen ongelmakohdat	34
2.6.1	Veroparatiisit – kansainvälisen verojärjestelmän porsaanreiät.....	36
3	SIIRTOHINNOITTELU	38
3.1	Siirtohinnoittelua koskevat normit.....	38
3.1.1	Siirtohinnoitteluokaisusäänös ja vuoden 2022 lakimuutos.....	40
3.2	Siirtohinnoittelun dokumentointi	42
3.2.1	Verotusmenettelystä annetun lain asettamat edellytykset dokumentoinnille.....	42
3.2.2	OECD:n dokumentointiohjeistus	44
3.2.3	Master file	45
3.2.4	Local file	46
3.2.5	Maakohtainen raportointi.....	47
3.3	Siirtohinnoittelumenetelmät.....	48
3.3.1	Markkinahintavertailumenetelmä	49
3.3.2	Jälleenmyyntihintamenetelmä.....	49
3.3.3	Kustannusvoittolisämenetelmä	50
3.3.4	Liiketoimintomarginaalimenetelmä	51
3.3.5	Voitonjakamismenetelmä	52
3.4	Siirtohinnoittelun ongelmakohdat.....	52
3.4.1	Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu.....	54
3.4.2	Korkeariskiset siirtohinnoittelujärjestelyt.....	57
3.5	BEPS-hankkeen tavoitteet siirtohinnoittelun suhteen ja hankkeen siirtohinnoittelua koskevien kohtien 8–10 vaikutus.....	58
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	61
4.1	Tutkimuksen arviointi	63
4.2	Jatkotutkimusehdotukset	64
5	LÄHTEET	66

KUVIOT

Kuvio 1. BEPS-toimintasuunnitelman 15 kohtaa. (Mukaillen: Bradbury ym., 2018). 24

TAULUKOT

Taulukko 1. BEPS-ilmiön kuusi indikaattoria. (Mukaillen: OECD, 2015b). 18

1 JOHDANTO

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee kansainvälisten yritysten harjoittamaa voitonsiirtoa ja sen aiheuttamaa veropohjan rapautumista. Tutkielmassa tarkastellaan voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen välistä yhteyttä kansainvälisten yritysten siirtohinnoitteluun. Siirtohinnoittelua ja voitonsiirtoa tarkastellaan OECD:n (*Organization for Economic Co-operation and Development*) käynnistämän BEPS-hankkeen (*Base Erosion and Profit Shifting*) näkökulmasta ja tarkemmin hankkeen siirtohinnoitteluun vaikuttavien uudistusten kannalta. Tutkielman painopiste keskittyy täten voitonsiirtoon BEPS-hankkeen kannalta ja edelleen hankkeen kohtiin, joissa käsitellään siirtohinnoitteluun liittyviä ohjeistuksia. Tutkielman on tarkoitus selvittää kansainvälisten yritysten harjoittaman voitonsiirron aiheuttamia ongelmia, keinoja torjua voitonsiirtoa sekä tarkastella kansainvälisen verotuksen ongelmakohtia siirtohinnoittelun normien kannalta. Johdannossa perustellaan aiheen valintaa ja esitellään tutkimuksen taustaa. Lisäksi luvussa esitetään tutkimuskysymykset, tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimusmenetelmä. Johdannon lopussa avataan tutkimuksen keskeiset käsitteet ja kuvataan tutkimuksen rakennetta.

1.1 Perustelut aiheen valinnalle

Kansainvälisten yritysten verotus sekä niiden harjoittama voitonsiirto on herättänyt ennennäkemättömän paljon huomiota ja poliittista näkyvyyttä viime vuosina. Kansainvälisten yritysten voitonsiirto on saanut aikaan paljon keskustelua erityisesti OECD:n veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa koskevan BEPS-hankkeen myötä. (Dharmapala, 2014.) Lisäksi suuri osa kansainvälisten yritysten verotuskäytäntöjen saamasta julkisuudesta on keskittynyt siirtohinnoitteluun (Rogers & Oats, 2022). Veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron muodostama riski kerätyille verotuloille ja verotuksen oikeudenmukaisuudelle on huomattava. Veropohjan rapautumista voi tapahtua monin eri tavoin, mutta merkittävin veropohjan rapautumisen syy on kansainvälisten yritysten harjoittama voitonsiirto. Nykyinen lainsäädäntö tarjoaa kansainvälisille yrityksille mahdollisuuden siirtää voittoja laillisesti konsernin sisällä alhaisemman verotuksen maihin. (OECD, 2013a.) OECD:n vuonna 2013 käynnistämän BEPS-hankkeen tarkoituksena on pyrkiä estämään kansainvälisesti tapahtuvaa voitonsiirtoa, yhtenäistää kansainvälistä verolainsäädäntöä, varmistaa

läpinäkyvämpi kansainvälinen verotusympäristö ja vastata digitalisaation aiheuttamiin verohaasteisiin (OECD, 2013a). Hankkeen 15 kohtaa on tarkoitettu helpottamaan eri maiden hallitusten välistä yhteistyötä kansainvälisten yhtiöiden verotuksessa. Hankkeen tavoitteena on taloudellisen toiminnan sovittaminen verotusoikeuteen entistä tehokkaammin. (Dharmapala, 2014.)

Merkittävän tutkielman aiheesta tekee se, että OECD on käynnistänyt BEPS-hankkeen puuttuakseen voitonsiirtoon ja veropohjan rapautumiseen, jotka se on nähnyt merkittävinä ongelmina kansainvälisessä verotuksessa. Aiheen merkittävyyttä tukee se, että joulukuussa 2022 päivitetystä listauksesta jo 142 maata ja lainkäyttöaluetta oli jäsenenä työskentelemässä yhdessä ja implementoimassa OECD:n ja G20-maiden BEPS-hankkeen 15 kohtaa (OECD, n.d.-a). Lisäksi aiheen yhteiskunnallista merkitystä tukee se, että kansainvälisten yritysten mahdollisuudet voitonsiirtoon verotuksellisista syistä esimerkiksi Euroopassa ovat huomattavat, sillä suuret kansainväliset yhtiöt toimivat useassa eri Euroopan maassa. Eri maiden erisuuret yhteisöverokannat luovat kansainvälisille yrityksille kannustimia voitonsiirrolle verotaakan keventämiseksi. (Huizinga & Laeven, 2008.) Aikaisemmat kansainvälistä voitonsiirtoa käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet, että maiden väliset verojärjestelmien erot kannustavat kansainvälisiä yrityksiä harjoittamaan voitonsiirtoa (Marques & Pinho, 2016). Tutkielman yhteiskunnallinen merkitys korostuu, sillä suuntaa antavien arvioiden määrä voitonsiirron aiheuttamista verotulojen menetyksistä liikkuu 100–240 miljardin Yhdysvaltain dollarin välillä, mikä vastaa noin 4–10 prosenttia maailmanlaajuisista yhteisöverotuotoista (Ulkoministeriö, 2017).

Aiheen ajankohtaisuutta tukee se, että kansainväliset verosäännökset eivät ole pysyneet globaalin liiketoiminnan muutosten tahdissa. Mikäli muutoksiin ei vastata, riski tahattoman kilpailuedun luomiseen kansainvälisille yrityksille kasvaa verrattuna kansallisesti toimiviin yrityksiin. Lisäksi muiden verovelvollisten veronmaksuymönteisyys ja verolakien noudattaminen voi heikentyä, jos niille syntyy kuva siitä, että kansainväliset yritykset voivat laillisesti välttää verojen maksua. (OECD, 2013a.) Voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista estäviä kansainvälisiä standardeja kehitetään jatkuvasti nykyaikaisen verotusjärjestelmän luomiseksi (OECD, n.d.-b).

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tavoitteena on tarkastella kansainvälisen verotuksen ongelmakohtia sekä uudistuksia. Kansainvälisen verotuksen ongelmakohtia tarkastellaan keskittyen kansainvälisten yritysten harjoittaman voitonsiirron ja siirtohinnoittelun väliseen yhteyteen. Tutkielmassa selvitetään siirtohinnoittelun vaikutusta yritysten voitonsiirtoon ja miten siirtohinnoittelun olemassa oleva normisto vaikuttaa voitonsiirtoon. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan OECD:n BEPS-hankkeen uudistusten vaikutuksia voitonsiirron rajoittamiseen ja siirtohinnoitteluun.

Tutkielman tavoitteiden pohjalta tutkimuskysymykseksi on valikoitunut:

Millainen yhteys siirtohinnoittelulla on kansainvälisten yritysten harjoittamassa voitonsiirrossa ja mikä on BEPS-hankkeen vaikutus?

Päätutkimuskysymyksen tavoitteena on siten löytää yhteys yritysten voitonsiirron ja siirtohinnoittelun välillä. Voitonsiirron ja siirtohinnoittelun välisen yhteyden tutkimisen avulla pyritään luomaan lisäarvoa aikaisemmille tutkimuksille voitonsiirrosta. BEPS-hankkeen vaikutuksia on syytä tarkastella, sillä hanke on merkittävässä roolissa voitonsiirron rajoittamisessa.

Päätutkimuskysymyksen lisäksi tutkimuksessa on seuraava alatutkimuskysymys:

Miten voitonsiirtoa harjoitetaan ja kuinka BEPS-ilmiötä voidaan estää?

Alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on selkeyttää tutkimusta ja auttaa vastaamaan päätutkimuskysymykseen.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tämä tutkielma toteutetaan laadullisena ja oikeuslähteisiin perustuvana tutkimuksena. Tarkastelemalla voimassa olevan lainsäädännön sisältöä ja siirtohinnoittelun normistoa, tutkielmassa pyritään muodostamaan siirtohinnoittelun ja voitonsiirron nykytilasta kokonaiskuva. Laadullinen tutkimus aloitetaan yleensä asettamalla yksi tai

useampi suhteellisen laaja tutkimuskysymys. Tutkimuskysymyksiä voidaan tarkentaa tutkimuksen edetessä tutkimuksen rajaamiseksi. (Denny & Weckesser, 2022.) Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi etsittiin laaja määrä relevantteja tieteellisiä artikkeleita, kansainvälisiä suosituksia, ohjeistuksia sekä eri maiden käytäntöjä ja lakeja. Aiemmat aiheesta tehdyt tieteelliset tutkimukset sekä OECD:n ohjeistukset ja raportit muodostavat suurelta osin tämän tutkielman tietoperustan. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet toimivat merkittävänä kansainvälisenä ohjeistuksena ja tulkintalähteenä liittyen siirtohinnoitteluun.

Tutkielman toteuttaminen laadullisena tutkimuksena on perusteltua, sillä laadullisen tutkimuksen tutkimustuloksia voidaan hyödyntää olemassa olevien teorioiden laajentamiseen. Tutkielmassa esitettyjen johtopäätösten on tarkoitus täydentää aiempia tutkimuksia. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa on tarkoituksena ymmärtää erilaisia näkökulmia. (Kuper, Reeves & Levinson 2008.) Laadullinen tutkimus sopii hyvin tutkimusmenetelmäksi, sillä tutkielmassa käsiteltävät aiheet ovat muuttumassa ajan myötä. Tutkittavista ilmiöistä halutaan tuoda lisää ymmärrystä ja nähdään tarve syventää niihin liittyvää tietoa.

1.4 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tämän tutkielman keskeisimmät käsitteet ovat *voitonsiirto*, *siirtohinnoittelu*, *veropohja*, *voitonsiirto ja veropohjan rapautuminen (BEPS)*, *kansainvälinen yritys* ja *kansainvälinen verotus*. Tutkielmassa käytetty lyhenne OECD tarkoittaa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöä (*Organization for Economic Co-operation and Development*).

Voitonsiirto: Tax Justice Networkin (TJN, n.d.) määritelmän mukaan voitonsiirto on kansainvälisten yritysten käyttämä keino, jonka avulla voidaan vähentää veronmaksua. Voitonsiirtoon voi liittyä veroparatiisien käyttö, jolloin kansainvälinen yritys siirtää voittoja alhaisemman verotuksen maihin tai maihin, joissa ei ole lainkaan yhteisöveroä. Voitonsiirto on veromotivoitunutta tulojen siirtelyä (Dharmapala, 2014). Delis, Delis, Laeven ja Ongena (2021) esittävät veromotivoituneella voitonsiirrolla tarkoitettavan kansainvälisten yritysten verosuunnitteluun tähtääviä strategioita, jolloin voitot siirretään korkean verotuksen maassa sijaitsevasta emo- tai tytäryhtiöstä

alhaisemman verotuksen maassa sijaitsevaan tytäryhtiöön. Delis ym. (2021) selittävät järjestelyn tarkoituksena olevan nettotulojen kasvattaminen.

Siirtohinnoittelu: Siirtohinnoittelu on samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden välisten liiketoimien hinnoittelua. Lähtökohtana on, että kaikki konserniyhtiöiden väliset liiketoimet ovat verotuksellisen arvioinnin kohteina. Siirtohinnoittelulla on merkittävä vaikutus konserniyhtiöiden verotukseen, sillä etuyhteysliiketoimessa käytetyllä hinnalla on vaikutusta eri valtioissa sijaitsevien konserniyhtiöiden verotettavan tulon tai tappion määrään. (Verohallinto, 2022a.)

Veropohja: Veropohja tarkoittaa yrityksen veronalaisten tulojen kokonaismäärää, josta voidaan periä veroja. Veropohjaa voivat kaventaa esimerkiksi erilaiset verovähennykset tai tiettyjen tulojen säätäminen lainsäädännössä verovapaiksi. Laajan veropohjan nähdään mahdollistavan oikeudenmukaisemman ja läpinäkyvämmän verotuksen. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2015.) Investopedian (2020) määritelmän mukaan veropohjalla tarkoitetaan varojen tai tulojen kokonaismäärää, jota verotetaan ja jonka perusteella veron määrä lasketaan.

Voitonsiirto ja veropohjan rapautuminen – Base Erosion and Profit Shifting (BEPS): Veropohjan rapautumisella ja voitonsiirrolla tarkoitetaan kansainvälisten yritysten käyttämiä verosuunnittelustrategioita, joilla tähdätään verojenmaksun välttämiseen hyödyntämällä verosäännösten aukkoja. Kehitysmaiden ollessa riippuvaisempia yhtiöverosta, kärsivät ne suhteettoman paljon yritysten harjoittamasta voitonsiirrosta ja siitä aiheutuvasta veropohjan rapautumisesta. (OECD, n.d.-c) BEPS liittyy pääasiassa tapauksiin, joissa maiden verosäännösten yhteisvaikutus voi aiheuttaa kaksinkertaisen verottamatta jättämisen. BEPS liittyy myös järjestelyihin, joissa voitot siirretään pois alueilta, missä voittoa tuottava toiminta tapahtuu. (OECD, 2015a.) Veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon liittyvät ongelmat kuvattiin OECD:n raportissa helmikuussa 2013 ja saman vuoden heinäkuussa OECD laati 15 kohdan toimintasuunnitelman estääkseen ilmiötä (Dharmapala, 2014).

Kansainvälinen yritys: Kansainvälisellä yrityksellä (*Multinational enterprise, MNE*) tarkoitetaan yritystä, joka tuottaa tavaroita tai palveluja useammassa kuin yhdessä maassa. Kansainvälisen yrityksen pääkonttori sijaitsee yleensä yhdessä maassa, joka

on yrityksen kotimaa. (Eurostat, 2019.) Ghoshal ja Bartlett (1990) kuvailevat kansainvälisten yritysten olevan maantieteellisesti hajautettu eri alueisiin, jotka edustavat erilaisia taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurillisia toimintaympäristöjä. Ghoshal ja Bartlett (1990) tarkentavat kansainvälisten yritysten olevan sisäisesti eriytyneitä, jotta ne pystyvät vastaamaan organisatorisiin eroihin esimerkiksi maantieteellisissä alueissa ja liiketoiminnoissa. Kansainvälisellä yrityksellä on yleensä emoyhtiö yhdessä maassa ja tytäryhtiöitä yhdessä tai useammassa maassa (Huizinga & Voget, 2009). Emoyhtiö ja eri maiden tytäryhtiöt muodostavat kansainvälisen yrityksen kompleksin kokonaisuuden. Tilastokeskuksen (n.d.) määritelmän mukaan konsernin emoyhtiöllä on määräämisvaltaa yhdessä tai useammassa yrityksessä, joita kutsutaan tytäryhtiöiksi.

Kansainvälinen verotus: Perinteinen määritelmä kansainvälisestä verotuksesta tarkoittaa verosopimuksia, joiden tarkoituksena on helpottaa kaksinkertaista verotusta. Laajemman määritelmän mukaan kansainväliseen verotukseen liittyy kansalliset verolainsäädännöt, jotka ottavat huomioon kotimaassa asuvien ulkomailta saadut tulot, sekä ulkomailla asuvien tulot, jotka on saatu kotimaasta. (OECD, n.d.-d) Kansainvälisen verotuksen katsotaan ulottuvan kaikkiin sellaisiin tilanteisiin, joissa yrityksellä on toimintaa useammassa valtiossa tai muuta rajat ylittävää toimintaa. Kansainväliseen verotukseen liittyy kansallinen lainsäädäntö ja EU-lainsäädäntö sekä eri maiden väliset verosopimukset. (KPMG, 2022.)

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen rakenne koostuu johdannosta, teoriaosuudesta ja johtopäätöksistä. Luvut kaksi ja kolme sisältävät tutkielman teoriaosuuden, joissa käsitellään voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista sekä siirtohinnoittelua. Luvuissa tarkastellaan lisäksi voitonsiirtoa ja siirtohinnoittelua OECD:n BEPS-hankkeen kannalta. Tutkielman johtopäätöksissä vastataan tutkimuskysymyksen, esitetään jatkotutkimusehdotuksia ja pohditaan tutkimuksen rajoitteita. Lisäksi luvussa arvioidaan tutkimusprosessia kokonaisuutena.

2 VOITONSIIRTO JA VEROPOHJAN RAPAUTUMINEN

Voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista (*Base Erosion and Profit Shifting*) käsiteltäessä käytetään selkeyden vuoksi tässä tutkimuksessa lyhennettä BEPS. BEPS pohjautuu kansainvälisissä yrityksissä käytettyihin verosuunnittelun keinoihin, joiden avulla hyödynnetään verosäännösten aukkoja ja keskinäisiä eroavaisuuksia. Lisäksi kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen tähtäävät sopimukset ovat osaltaan vaikuttaneet ilmiön syntymiseen. (Valtiovarainministeriö, 2017.) Globalisoituneessa maailmassa kansalliset verojärjestelmät eivät usein ole linjassa keskenään. Nämä verojärjestelmien eroavaisuudet johtavat verotulojen menetyksiin. (OECD, 2013a.)

Valtiot menettävät huomattavia määriä yhteisöverotuloja johtuen verosuunnittelustrategioista, joiden tarkoituksena on siirtää voittoja veropohjaa heikentävällä tavalla edullisemman verokohtelun alueille. Erilaisten järjestelyjen avulla voidaan saavuttaa matalan verotuksen tilanne siirtämällä voitot pois alueelta, jossa ne ovat syntyneet. Järjestelyn voidaan nähdä olevan ongelmallinen silloin, kun voitot erotetaan keinotekoisesti toiminnoista, josta ne syntyvät. (OECD, 2013a.) Kansainväliset yritykset voivat hyötyä maiden välisistä veroeroista siirtämällä voittoja eri alueiden välillä (Peralta, Wauthy & van Ypersele, 2006). BEPS voi lisäksi liittyä tapauksiin, joissa eri verosopimusten vuorovaikutus johtaa verotuksen puuttumiseen kokonaan (OECD, 2013a).

BEPS luo vakavan riskin kerättäville verotuloille, verosuvereniteetille ja oikeudenmukaiselle verotukselle, niin OECD:n jäsenmaille kuin niille, jotka eivät ole OECD:n jäseniä (OECD, 2013). BEPS-ilmiön kielteiset vaikutukset eivät rajoitu ainoastaan menetettyihin yhteisöverotuloihin, vaan sillä on myös muita taloudellisia vaikutuksia. BEPS voi esimerkiksi vääristää yritysten välistä kilpailua, heikentää verovelvollisten veromoraalia ja yhdenvertaisuutta sekä aiheuttaa yritysten resurssien tehotoman kohdentumisen taloudessa. (Valtiovarainministeriö, 2017.)

2.1 Voitonsiirron keinot

Kansainvälisen verotuksen näkymät ovat muuttuneet merkittävästi ja ennennäkemättömällä nopeudella viime vuosina. Muutoksilla on suuria vaikutuksia

siihen, miten kansainväliset yritykset harjoittavat liiketoimintaansa. BEPS-ilmion nopeasti kehittyvä luonne on vakava huolenaihe veroviranomaisille ja veropolitiikasta päättävillä kaikkialla maailmassa. (Yee, 2022.) Huolimatta siitä, että voitonsiirrosta on merkittävää empiiristä näyttöä, on tieto voitonsiirrosta käytettyjen kanavien merkityksestä vähäisempää. Tehokkaiden kansainvälisten verosäännösten luomiseksi, sekä voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen torjumiseksi, on tärkeää tunnistaa merkittäviä kansainvälisten yritysten käyttämiä voitonsiirron kanavia. (Heckemeyer & Overesch, 2017.) Aiempien tutkimusten mukaan voitonsiirron kanavia ovat siirtohinnoittelu, velan ja aineettomien hyödykkeiden strateginen sijainti, sopimusten väärinkäyttö sekä hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteiden hyödyntäminen (OECD, 2015b). Voitonsiirrosta käytettyjä kanavia on kuitenkin vaikea mitata ja niitä voidaan usein käyttää samanaikaisesti (Álvarez-Martínez, Barrios, d'Andria, Gesualdo, Nicodeme & Pycroft, 2021).

Yksi tärkeä tekijä yrityksen optimaalista pääomarakennetta määritettäessä on velkarahoituksen hyötyjen ja kustannusten arviointi. Velan (vieraan pääoman) korkojen verovähennyskelpoisuus on yksi merkittävä tekijä velan käyttämisessä rahoituksena oman pääoman ehtoisen rahoituksen sijaan. Verosuojan laaja hyödyntäminen voi kuitenkin muodostua ongelmaksi erityisesti silloin, kun sitä käytetään voitonsiirtotarkoituksessa, eikä ainoastaan verorasituksen minimoimiseksi. Kansainvälisille yrityksille velan käyttäminen rahoituksessa luo lisäkannustimia, sillä ne toimivat useassa eri maassa, joiden veroasteet ovat erisuuria. Toiminnot useassa maassa mahdollistavat kansainvälisten yritysten voitonsiirron ja kokonaisverorasituksen keventämisen. Maiden väliset veroasteiden erot houkuttelevat pääomittamaan ulkomaisia tytäryhtiöitä heikosti korkean verotuksen maissa, jolloin ne nojaavat liialliseen velkarahoitukseen. (Merlo & Wamser, 2014.) Emoyhtiön ja tytäryhtiöiden väliset erot veroasteissa, sekä tytäryhtiöiden väliset veroasteiden erot määrittävät velan siirtelyä (Huizinga & Laeven, 2008). Feld, Heckemeyer ja Overesch (2013) havaitsivat tutkimuksessaan yhteyden korkean veroasteen maiden ja niissä sijaitsevien tytäryhtiöiden velkaantumistasojen välillä. Myös Dischinger, Glogowsky ja Strobel (2010) löysivät tutkimuksessaan näyttöä siitä, että mitä korkeampi maan yhteisöveroaste on, sitä korkeampi on maassa sijaitsevan tytäryhtiön velkaantumistaso.

Kolmannen osapuolen ja erityisesti konsernin sisäisen, lähipiirin, velan ja korkojen käyttäminen on yksi yksinkertaisimmista kansainvälisessä verotuksessa käytettävistä voitonsiirron keinoista (OECD, 2015c). Tingin (2017) tutkimus tukee näkemystä siitä, että konsernin sisäinen velka on kansainvälisten yritysten käyttämä yleinen verosuunnittelun väline. Lähipiirilainat ovat suosittuja, sillä lainan ehdot, kuten määrä ja korko ovat kansainvälisten yhtiöiden itse päätettävissä. Kansainvälisten yritysten sisäisiä lähipiirilainoja ei myöskään yleisesti ottaen tarvitse kirjata kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti, jolloin ne eivät myöskään vaikuta konsernitilinpäätökseen. (Ting, 2017.)

Siirtohinnoittelu on perinteisesti nähty aineellisten hyödykkeiden ja palvelujen hinnoitteluna. Siirtohinnoittelun voidaan kuitenkin katsoa ulottuvan esimerkiksi leasingiin, immateriaalioikeuksiin, korkokuluihin ja rojalteihin. Siirtohinnoittelun avulla kansainväliset yritykset voivat välttää kaksinkertaisen verotuksen, mutta siirtohinnoittelua voidaan hyödyntää väärinkäytöksiin. (Sikka & Willmott, 2010.) Siirtohinnoittelua voidaan käyttää voittojen siirtämiseen keinotekoisesti korkean verotuksen maasta matalan verotuksen maahan. Korkean verotuksen maassa pyritään maksimoimaan kulut ja matalan verotuksen maassa pyritään tuottojen maksimointiin. (PricewaterhouseCoopers, 2020a.)

Verojen välttelyn voidaan nähdä olevan kansainvälisille yrityksille houkuttelevaa, sillä se lisää osakkeenomistajien arvoa. Siirtohinnoittelun avulla voidaan pyrkiä verorasituksen minimoimiseen, jotta osakkeenomistajien arvo kyetään maksimoimaan. (Sikka & Willmot, 2010.) Suuri osa kansainvälisistä yrityksistä käyttääkin siirtohinnoittelua siirtääkseen voittoja maantieteellisesti eri alueille (Baker, 2005). Heckemeyerin ja Overeschin (2017) tutkimuksen havainnot viittaavatkin siihen, että siirtohinnoittelu ja lisensointi on merkittävämpi voitonsiirron kanava, kuin konsernin sisäisen velan hyödyntäminen.

Hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteissa hyödynnetään kahden tai useamman maan lainsäädäntöjen eroja eri rahoitusinstrumenttien tai yhteisöjen verokohteluissa. Hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteilla pyritään välttämään verotus kokonaan tai saamaan aikaan kaksinkertaisia vähennyksiä. Järjestelyt ovat yleisiä ja ne johtavat veropohjan huomattavaan rapautumiseen.

Hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteilla on lisäksi kokonaisvaltaisia negatiivisia vaikutuksia kilpailuun, tehokkuuteen, läpinäkyvyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. (OECD, 2015d.) Järjestelyjen avulla voidaan pyrkiä kolmeen erilaiseen tilanteeseen. Nämä tilanteet ovat menon vähennys ilman sen sisällyttämistä veropohjaan (engl. *Deduction/No Inclusion, D/NI*), tuplavähennys (engl. *Double Deduction, DD*) ja epäsuora vähennys ilman veropohjaan sisällyttämistä (engl. *Indirect Deduction/No Inclusion, D/NI*). (Kuzniacki, Turina, Dubut, Mazz, Quiñones, Schoueri, West, Pistone & Zimmer, 2017.) OECD:n BEPS-hankkeen suositusten, koskien kansallisten hybridijärjestelyjen lainsäädäntöjä, tavoitteena on pyrkiä neutralisoimaan yhteensopimattomuustilanteista johtuvat verovaikutukset. Verovaikutukset pyritään neutralisoimaan estämällä kaksinkertaisten vähennysten tekeminen ja vähennysten tekeminen ilman vastaavan tulon verottamista. (OECD, 2015d.)

2.1.1 Voitonsiirron kannustimet

Kahden viime vuosikymmenen aikana ymmärrys kansainvälisten yritysten harjoittaman voitonsiirron kanavista ja kannustimista voitonsiirtoon on lisääntynyt merkittävästi (Heckemeyer & Overesch, 2017). Voitonsiirto perustuu eri maiden eroihin yhteisöverokannoissa, ei eroihin yhteisöverojen tasoissa. Esimerkiksi voitonsiirron kannustin 40 % yhteisöverokannan maasta 20 % yhteisöverokannan maahan on sama, kuin kannustin voitonsiirtoon 30 % yhteisöverokannan maasta 10 % yhteisöverokannan maahan. Kummassakin tapauksessa vältettyjen verojen prosentuaalinen osuus on 20 %. (OECD, 2015b.) Yksinkertaisimmillaan kannustimet voitonsiirtoon syntyvät eri maiden välisten yhteisöverokantojen eroista (Dharmapala, 2014).

Kannustimet voitonsiirtoon eivät kuitenkaan perustu ainoastaan yhteisöverokantojen eroihin, sillä maiden välillä on eroja myös tiettyjen tulotyyppien verokohteluissa. Aineettoman omaisuuden strateginen sijainti on merkittävä keino voitonsiirtoon. Siten esimerkiksi patenttitulojen suotuisa verokohtelu on kannustin, jonka on havaittu lisäävän voitonsiirtoa. (OECD, 2015b.) Kannustin voitonsiirtoon voi syntyä myös sellaisessa tilanteessa, jossa maan verolainsäädäntö mahdollistaa tappiontasausjärjestelmän, jossa tappioita voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

Useiden maiden verojärjestelmät kuitenkin rajoittavat voittojen siirtämistä tappiota tekeville tytäryhtiöille rajoituksilla, jotka kohdistuvat tappiontasausmahdollisuuksiin. (Dharmapala & Riedel, 2013.)

2.2 Voiton siirron ja veropohjan rapautumisen aiheuttamat ongelmat

Voiton siirto ja veropohjan rapautuminen voi johtaa taloudelliseen tehottomuuteen, kilpailun vääristymiseen kotimaisten yritysten ja kansainvälisten yritysten välillä, sekä luottamuksen heikentymiseen verojärjestelmän oikeudenmukaisuutta kohtaan (Yee, 2022). Merkittävien verotulojen menetysten lisäksi BEPS-ilmiö täten vääristää kilpailua veroaggressiivisten kansainvälisten yritysten hyväksi, kannustaa yrityksiä nojautumaan liialliseen velkarahoitukseen ja aiheuttaa ulkomaisten suorien sijoitusten ohjautumisen väärin (OECD, 2015b). Yritysten liiallisen velkarahoituksen voidaan nähdä olevan riski koko rahoitusjärjestelmän vakaudelle (De Mooij & Hebous, 2018).

2.2.1 BEPS-ilmiön aiheuttamat taloudelliset vaikutukset ja hyvinvointitappiot

Voiton siirrolla ja veropohjan rapautumisella on haitallisia vaikutuksia veronkannolle ja se vaikeuttaa yhteisöverotulojen ennakoimista (Álvarez-Martínez ym., 2021). BEPS-ilmiö voi lisäksi hankaloittaa pienten yritysten toimintaa, sillä ne eivät voi hyödyntää verojärjestelmien porsaanreikiä yhtä tehokkaasti kuin kansainväliset yritykset (Dyrenge, Hoopes & Wilde, 2016). Sorbe ja Johansson (2016) osoittavat voiton siirron vääristävän kilpailua ja johtavan markkinoiden keskittymiseen. Voiton siirron aiheuttamat vaikutukset voivat myös vaihdella maakohtaisesti eli maat voivat joko hyötyä tai kärsiä siitä. Voiton siirrosta ja veropohjan rapautumisesta kärsivät yleensä eniten maat, joissa on korkea yhteisöveroaste. (Álvarez-Martínez ym., 2021.)

Voiton siirrolla ja veropohjan rapautumisella on veromenetysten ja taloudellisten vaikutusten lisäksi vaikutuksia siihen, kuinka eheäksi ja oikeudenmukaiseksi verojärjestelmä koetaan (OECD, 2013a). Kansainvälisen yrityksen näkökulmasta voiton siirron harjoittaminen voi alentaa pääomakustannuksia, mikä puolestaan kannustaa investointien toteuttamiseen. Toisaalta voiton siirrosta johtuvien verotulojen menetysten korvaamiseksi kulutusverot nousevat, mikä johtaa hyvinvointitappioihin. Euroopan unionin alueella voiton siirrosta aiheutuvat hyvinvointitappiot ovat noin 0,2

% alueen bruttokansantuotteesta. (Álvarez-Martínez ym., 2021.) Voiton siirrosta johtuvat yhteisöveromenetykset voivat aiheuttaa yhteisöveroprosentin nousua ja veronmenetyksiä voidaan korvata nostamalla myös muita veroja. Tästä voi muodostua suurta haittaa, mikäli voiton siirrosta aiheutuvien veronmenetysten vuoksi korotukset kohdistuvat tehottomiin veroihin, joiden aikaansaamat negatiiviset käyttäytymisvaikutukset ovat merkittävät. (Lumme & Ropponen, 2020.)

Álvarez-Martínez ym. (2021) huomauttavat, että arviot BEPS-ilmiön vaikutuksista työttömyyteen, talouteen, veroihin ja hyvinvointiin eivät ole kuitenkaan vielä tarpeeksi kattavia. Myös Sorben ja Johanssonin (2016) mukaan voiton siirron kokonaisvaikutus hyvinvointiin on epäselvä. Lumpeen ja Ropposen (2020) mukaan yritysten harjoittaman voiton siirron kokonaisvaikutukset ovat kuitenkin negatiivisia, minkä vuoksi sitä tulisi torjua.

2.2.2 Menetettyjen verotulojen laajuus kansainvälisessä mittakaavassa ja BEPS-ilmiön suuruusluokka

BEPS-ilmiön suuruusluokan määrittäminen on tärkeää, sillä se auttaa voiton siirtoa ja veropohjan rapautumista estävien toimien tehokkuuden arvioinnissa. Suurin osa aikaisemmista tutkimuksista käyttää tilinpäätöksen tulosta ennen korkoja ja veroja riippuvana muuttujana määrittämään verojen ja voittojen välistä yhteyttä. (Yee, 2022.) Álvarez-Martínez ym. (2021) tutkimuksen tulokset osoittavat BEPS-ilmiön aiheuttavan pelkästään Euroopan unionin alueella 36 miljardin euron suuriset vuosittaiset yhteisötuloverojen menetykset. Álvarez-Martínez ym. (2021) esittävät Euroopan unionin, Yhdysvaltojen ja Japanin yhteenlaskettujen yhteisöverotulojen vuosittaisten menetysten olevan noin 160 miljardia euroa. Tørsløvin, Wierin ja Zucmanin (2018) arvion mukaan lähes 40 % kansainvälisten yritysten voitoista siirretään vuosittain matalan verotuksen maihin. Tørsløv ym. (2018) nostavat esimerkkinä tutkimuksessaan esille Google Alphabet Inc. siirtäneen vuonna 2016 voittoja 19,2 miljardia Yhdysvaltain dollaria Bermudalla sijaitsevaan yhtiöön, missä yhteisöveroprosentti on nolla. BEPS-ilmiön aiheuttamat veromenetykset ovat huomattavat (OECD, 2015b).

Heckemeyer ja Overesch (2017) löytävät tutkimuksessaan yhden prosenttiyksikön kasvun yhteisöveroasteessa johtavan ilmoitettujen voittojen pienenemiseen 0,8 %. OECD (2015b) on määrittänyt raportissaan kuusi BEPS-ilmion indikaattoria, jotka määrittävät ilmiön suuruusluokkaa ja sen jatkuvaa kasvua. Indikaattorien avulla voidaan seurata BEPS-ilmiossa tapahtuvia muutoksia ja sitä torjuvien toimenpiteiden tehokkuutta. Indikaattorit käyttävät eri mittareita ja tietolähteitä sekä kuvaavat eri voitonsiirron kanavia. (OECD, 2015b.) Alla olevassa taulukossa on esitetty OECD:n määrittämät BEPS-ilmion indikaattorit.

Taulukko 1. BEPS-ilmion kuusi indikaattoria. (Mukaillen: OECD, 2015b).

A. Finanssitalouden ja reaalitalouden toimintojen erottaminen	1. Ulkomaisten suorien sijoitusten keskittyminen suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT)
B. Voittomarginaalien erot suurimpien monikansallisten yritysten välillä	2. Voittomarginaalien erot suhteessa efektiivisiin veroasteisiin 3. Voittomarginaalien erot alhaisen verotuksen maiden tytäryritysten ja monikansallisen yrityksen maailmanlaajuisten toimintojen välillä
C. Monikansallisten yritysten ja vertailukelpoisten ”ei-monikansallisten” yritysten väliset erot efektiivisissä veroasteissa	4. Suurten monikansallisten yhtiöiden efektiiviset veroasteet suhteessa ominaisuuksiltaan samanlaisten ”ei-monikansallisiin” yritysten efektiivisiin veroasteisiin
D. Voitonsiirto aineettomien hyödykkeiden kautta	5. Korkeiden rojaltiluottojen keskittyminen suhteessa tutkimus- ja kehittämismenoihin
E. Velan korkojen kautta tapahtuva voitonsiirto	6. Korkean veroasteen maiden tytäryritysten korkokulujen suhde tuloihin

2.2.3 Haasteet BEPS-ilmion suuruusluokan mittaamisessa

OECD:n (2015b) raportin mukaan useiden tutkimusten rajoitteet mitata BEPS-ilmion suuruusluokkaa perustuvat kansainvälisiä yrityksiä koskevien tietojen puutteeseen. Ilmiön suuruusluokan riittävän arvioinnin esteenä on sopivien tietojen saatavuus, sillä

esimerkiksi luottamuksellisten verotietojen saantia rajoitetaan voimakkaasti useimmissa maissa (Koch & Oestreicher, OECD 2014a). Voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen suuruusluokkaa ja yleisyyttä on lisäksi haasteellista mitata, sillä ilmiötä on vaikea erottaa täysin todellisesta taloudellisesta toiminnasta (OECD, 2015b). Lumme ja Ropponen (2020) korostavat, että usein on lähtökohtaisesti haastavaa erottaa, tekeekö yritys päätöksiä tuotannollisista syistä vai pyrkiäkseen voitonsiirtoon. BEPS-ilmiön mittaaminen on haastavaa, sillä ilmiön seurauksia ja voitonsiirron kanavia ei voi havaita suoraan julkisista tilinpäätöksistä (Koch & Oestreicher, OECD 2014a).

Huolimatta siitä, että BEPS-ilmiön laajuudesta on runsaasti näyttöä, on vaikea tehdä vankkoja johtopäätöksiä siitä, kuinka paljon voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista todellisuudessa tapahtuu (OECD, 2013a). BEPS:n laajuuden mittaaminen on haasteellista ilmiön kompleksisuuden ja dataan liittyvien rajoitteiden vuoksi. Perustavanlaatuisen haaste liittyy BEPS-ilmiön suuruusluokan arviointiin, on sen määrittäminen, missä arvo todellisuudessa syntyy. (OECD, 2015b.)

2.3 Kansainvälisen yritysverojärjestelmän uudistaminen ja yhtenäistäminen

Kansainvälisessä yritysverotuksessa yhdistyy kansallinen lainsäädäntö, EU-lainsäädäntö sekä maiden väliset verosopimukset (KPMG, 2022). Kansainvälinen verotus liittyy siis kaikkiin tilanteisiin, joissa tulolla on yhteys useampaan kuin yhteen valtioon. Talouden globalisaatio on kasvattanut kansainvälisen verotuksen merkitystä, niin valtioiden kuin yritysten näkökulmasta. (Viitala, 2018.) Kansainvälinen yritysverotus vaatii uudistamista. Ehdotetut verouudistukset eivät kuitenkaan ole kyenneet tarjoamaan täysin riittäviä ratkaisuja nykyisen järjestelmän kohtaamiin haasteisiin. Nykyinen verotusjärjestelmä soveltuu huonosti kansainvälisten yritysten verottamiseen. Järjestelmä lisäksi kannustaa monikansallisia yrityksiä siirtämään voittoja alhaisemman verotuksen maihin. (Kari, Kauppinen & Ropponen, 2020.)

Kansainvälinen verotus ei ole pysynyt nopeasti muuttuvan liiketoimintaympäristön perässä. Immateriaalioikeuksien kasvava merkitys arvonmäärittäjinä sekä tieto- ja viestintäteknologian jatkuva kehitys ovat muodostaneet perustavanlaatuisia haasteita kansainväliselle verotukselle. (OECD, 2013a.) Kansainvälisen yritysverotuksen

haasteet pohjautuvat sen peruseriaatteisiin. Erillisverotuksen periaate tarkoittaa sitä, että konsernin emoyhtiö ja tytäryhtiöt katsotaan omiksi verosubjekteikseen. Lähdevaltioperiaatteella tarkoitetaan sen sijaan sitä, että yritysten voittojen verotusoikeus on maalla, jonka alueella yritys toimii. Monikansallisten yritysten harjoittama rajat ylittävä toiminta voi aiheuttaa eri maiden verojärjestelmien välillä yhteensopimattomuustilanteita, jotka näyttäytyvät kaksinkertaisena verottamisena tai verottamatta jättämisenä. (Kauppinen & Ropponen, 2020.) Yksittäisten maiden on yhä vaikeampi torjua veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa sekä suojella kansallisia veropohjiaan (Euroopan komissio, 2016). Voitonsiirron luonteen vuoksi ongelma vaatii laajempaa lähestymistapaa (Collier, Kari, Ropponen, Simmler & Todtenhaupt, 2018). Kansainvälisen yhteisöverojärjestelmän tehottomuuteen vaikuttaa lisäksi yritysten mahdollisuudet vaikuttaa päätöksillään maakohtaisiin verovelvollisuuksiinsa ja siten myös kokonaisverotaakkaansa. Konsernin sisäisellä voitonsiirrolla on vaikutuksia verotulojen jakautumiseen maiden välillä. (Kauppinen & Ropponen, 2020.)

Kansainväliseen yritysverotukseen liittyvät uudistukset ovat herättäneet kiinnostusta johtuen nykyisen kansainvälisen verojärjestelmän haasteista (Kauppinen & Ropponen, 2020). Kestävän kasvun ja investointien edistämiseksi kehitys yritysten voittojen oikeudenmukaisesta ja tehokkaasta verottamisesta on tarpeen. Euroopan komissio teki 16. maaliskuuta 2011 ehdotuksen yhteistä yhdistettyä yhteisöveropohjaa (*Common Consolidated Corporate Tax Base, CCCTB*) koskevasta direktiivistä. Ehdotus pantiin uudelleen vireille vuonna 2016. Euroopan unionin yhteinen yhdistetty yhteisöveropohja on tehokas väline kohdistamaan tulot sinne, missä arvo tuotetaan. Euroopan unionin yhteinen yhdistetty yhteisöveropohja hyödyntää kaavaa, jossa kolmen yhtäläisesti painotetun tekijän avulla tulot voitaisiin kohdistaa sinne, missä arvo syntyy. Nämä kolme tekijää ovat omaisuusarvot, työvoima ja myynti. (Euroopan komissio, 2016.) Uudistuksen tavoitteena on luoda verotusjärjestelmä, joka helpottaa rajojen yli tapahtuvaa kaupankäyntiä ja investointien tekemistä. Yhteinen yhdistetty yhteisöveropohja poistaa voitonsiirron kannustimia ja vähentää maiden verojärjestelmien välisiä yhteensopivuusongelmia. (Kauppinen & Ropponen, 2020.) Euroopan unionin yhteisen yhdistetyn yhteisöveropohjan avulla voitaisiin täten lisäksi rajoittaa voitonsiirtoa (Kari ym., 2020).

2.3.1 Globalisaatio ja digitalisaatio

Globalisaatio ja digitalisaatio asettavat uudistustarpeita kansainväliselle yhteisöverotukselle (Kari ym., 2020). Liiketoimintamallien digitalisoituminen asettaa erityisiä haasteita kansainväliselle verotukselle. Lisäksi digitaalisia alustoja hyödyntävä alustatalous on kasvanut nopeasti. Alustatalouden ominaisuudet asettavat useita haasteita kansainvälisen verotuksen periaatteille. Digitaalisessa taloudessa erityisesti aineettomiin oikeuksiin kohdistuvat liiketoimet ovat kasvattaneet merkitystään. Tällaisia liiketoimia ovat esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehityspalvelut sekä aineettomien oikeuksien hallinta. (Viitala, 2018.)

Lähdevaltioperiaate muodostaa verotusoikeuden silloin, kun tulolla ja arvonluonnilla on riittävä taloudellinen yhteys lähdevaltioon. Digitaaliset liiketoimintamallit luovat haasteita kansainvälisen verojärjestelmän lähdevaltioperiaatteelle sillä niihin perustuva toiminta ei vaadi välttämättä fyysistä läsnäoloa lähdevaltiossa. Nykyisten kansainvälisten verotusperiaatteiden mukaan palvelun tarjoaminen tai datan kerääminen käyttäjiltä internetin kautta ei muodosta kiinteää toimipaikkaa palvelun käyttäjän asuinvaltiolle. Käyttäjiä koskevan tiedon kerääminen ei ole itsessään arvoa luomaa toimintaa. Käyttäjistä kerätylle tiedolle muodostuu arvoa silloin, kun yritys alkaa analysoimaan ja hyödyntämään dataa. Tiedon kerääminen ja hyödyntäminen tapahtuvat yleensä eri valtioissa. (Viitala, 2018.) Käyttäjistä kerättävien tietojen arvon määrittäminen voi olla vaikeaa. Digitaalisen talouden verotuksen haasteet liittyvät siihen, missä arvo syntyy, missä arvon muodostama voitto verotetaan sekä miten arvo määritetään oikein. (Isomaa, 2020.)

Kansainvälinen verotus ei ole pysynyt digitaalisen talouden kehityksen perässä. Nykyisen kansainvälisen verotuksen nojalla on tavallista, että yritys harjoittaa tosiasiallista liiketoimintaansa internetin välityksellä toisessa valtiossa, jolloin suuri osa sen asiakkaista sijaitsee toisessa valtiossa, kuin missä yrityksen tulosta todellisuudessa verotetaan. Yrityksen verotus tapahtuu siis eri valtiossa, kuin missä sen liiketoiminta käytännössä tapahtuu. Tämä herättää kysymyksiä nykyisen verolainsäädännön soveltuvuudesta digitaalisen talouden kehitykseen. (OECD, 2013a.)

2.3.2 Verokilpailu

Kansainvälisen veroyhteistyön lisäksi valtiot kilpailevat keskenään. Yksi keskeisimmistä yritysten kilpailukykyiseen toimintaympäristöön vaikuttavista tekijöistä on yritysverotus. (Viitala, 2018.) Kansainvälinen verokilpailu liittyykin etenkin yritysverotukseen (Myrsky, 2013, s. 315). Valtioiden veroasteiden erot vaikuttavat siten esimerkiksi siihen, missä maassa yritykset investoivat (Kalin, Kari, Kauppinen, Kotakorpi, Määttänen, Ropponen & Valkonen, 2019). Verokilpailulla tarkoitetaan valtioiden kilpailua verotuotoista ja veropohjista. Julkisyhteisöjen kykyä verouudistusten tehokkaaseen toteuttamiseen ajallisesti ja sisällöllisesti voidaan lisäksi pitää verokilpailuna. (Myrsky, 2013, s. 313.) Valtioiden osallistuminen yritysverokilpailuun tapahtuu erityisesti yritysverokannoilla (Viitala, 2018). Valtioiden pyrkivät houkuttelemaan yrityksiä ja pääomaa alentamalla yritysten verotusta (Myrsky, 2013, s. 316). Verokilpailun seurauksena yhteisöverokannat ovat laskeneet merkittävästi maailmanlaajuisella tasolla viimeisten vuosikymmenien aikana (Viitala, 2018).

Valtiot voivat itsenäisesti määrätä omasta verotuksestaan, joten ne voivat harjoittaa verokilpailua vapaasti. Haitalliseen verokilpailuun on kuitenkin puututtu ja sitä on pyritty estämään kansainvälisellä tasolla OECD:n ja EU:n toimesta. Haitalliseksi verokilpailuksi luetaan sellaiset toimenpiteet, joiden tarkoituksena on houkuttaa helposti liikuteltavia yritystoimintoja tai omaisuutta verottamalla tuloa lähes olemattomasti tai vapauttamalla tulo kokonaan verosta. Myös sellaiset toimenpiteet, jotka eivät ole avoimia tai joista muiden valtioiden on mahdotonta saada tietoa, katsotaan haitalliseksi verokilpailuksi. (Viitala, 2018.) Haitallisen verokilpailun estäminen on yksi keskeisimmistä OECD:n ja EU:n tavoitteista estää voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista. Myös verotusta koskevan tiedonvaihdon parantaminen on keskeisessä osassa haitallisen verokilpailun torjumisessa. (Viitala, 2018.)

2.4 OECD:n BEPS-hanke veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi

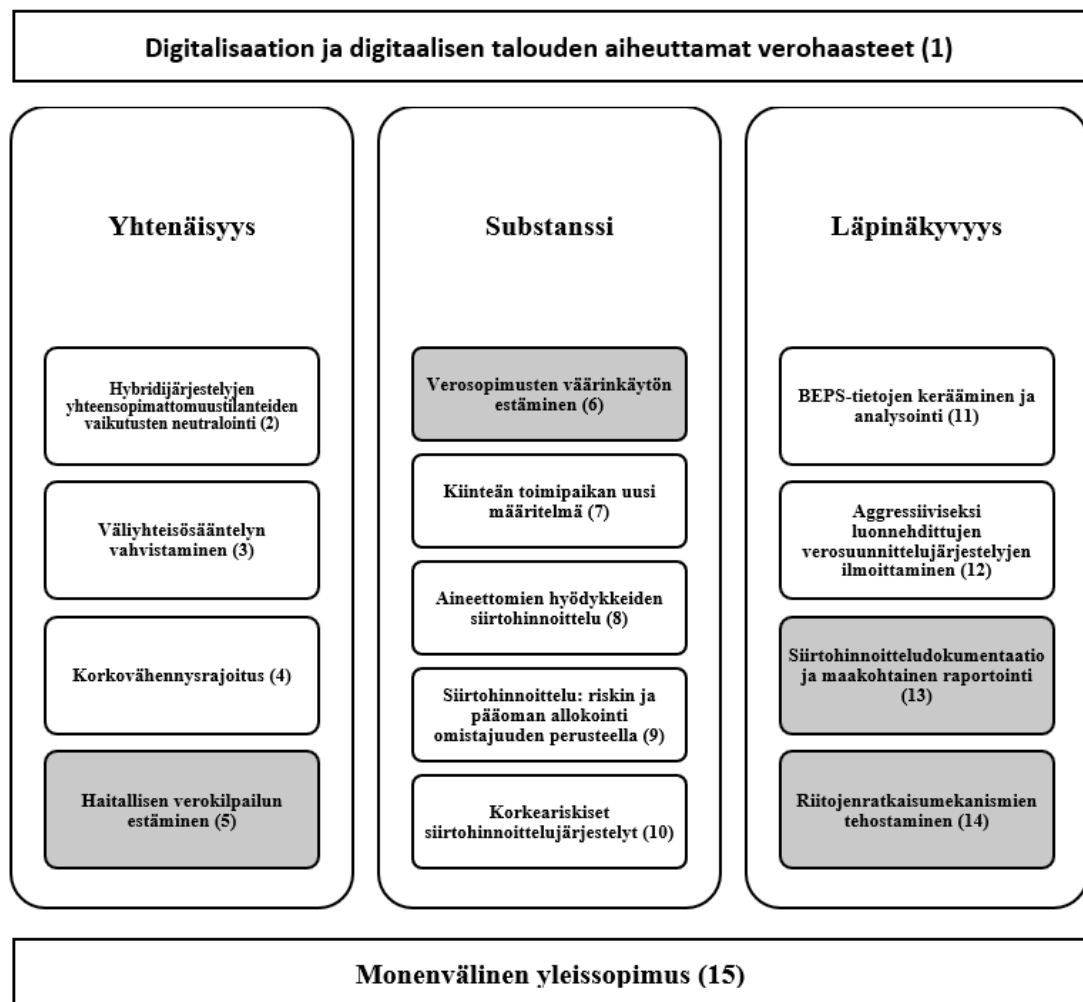
Kansainvälinen verotus on muuttunut merkittävästi viime vuosina. Kansainvälinen yhteisö on OECD:n johdolla ryhtynyt yhteisiin toimiin verotuksen avoimuuden ja

tiedonvaihdon lisäämiseksi. Tavoitteena on lisäksi korjata nykyisen kansainvälisen verojärjestelmän heikkouksia, jotka luovat mahdollisuuksia voitonsiirrolle ja veropohjan rapautumiselle. (OECD, 2017.) OECD:n tavoitteet puuttua veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon perustuvat yhteisymmärrykseen siitä, että kansainväliset verosäännökset vaativat uudistamista. Kansainvälisiä verosäännöksiä tulee uudistaa, jotta ne vastaavat paremmin globalisaatiosta, digitalisaatiosta ja aineettomien hyödykkeiden lisääntyneestä merkityksestä johtuviin maailmantalouden rakenteellisiin muutoksiin. (Bradbury, Hanappi & Moore, 2018.)

OECD:n ja G20-maiden vuonna 2013 käynnistämää veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa koskevaa BEPS-hanketta voidaan pitää kansainvälisen verotuksen uudistamistoimista merkittävimpanä. Hankkeen tavoitteena on rajoittaa voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista sekä estää kansainvälinen verojen välttely. (Schelling, Salom & Burkhalter, 2016.) OECD:n helmikuussa 2013 julkaisemassa raportissa kuvataan BEPS-ilmiötä laajasti ja objektiivisesti. BEPS-hankkeeseen sisältyy 15 eri toimenpidettä, joiden avulla varmistetaan voittojen verotus siellä, missä arvoa luodaan ja missä voittoa tuottavaa taloudellista toimintaa harjoitetaan. Toimenpiteisiin sisältyy kansallisia sekä kansainvälisiä säännöksiä ja välineitä voitonsiirron estämiseen. (OECD, n.d.-e)

BEPS-toimintasuunnitelman puitteissa valtiot sitoutuvat toimenpidekokonaisuuden johdonmukaiseen täytäntöönpanoon. Toimintasuunnitelman kohdista neljä ovat niin sanottuja minimistandardeja, joiden käyttöönottoon valtiot ovat sitoutuneet. Minimistandardit ovat haitallisen verokilpailun estäminen (kohta 5), verosopimusten väärinkäytön estäminen (kohta 6), siirtohinnoitteludokumentaation sääntöjen päivitys ja maakohtainen raportointi (kohta 13) ja riitojenratkaisumekanismien tehostaminen keskinäistä sopimusmenettelyä koskevien uudistettujen määräysten avulla (kohta 14). (Bradbury ym., 2018.) Minimistandardit on tarkoitettu tilanteisiin, joissa joidenkin valtioiden toimenpiteiden tekemättä jättäminen aiheuttaisi negatiivisia heijastusvaikutuksia muihin valtioihin (OECD, 2017). Suomessa monenvälinen yleissopimus (*Multilateral Instrument, MLI*) tuli voimaan vuonna 2019, jonka myötä BEPS-toimintasuunnitelman minimistandardit otettiin osaksi Suomen lainsäädäntöä. Lisäksi Suomi on valinnut sovellettavaksi yleissopimuksen välimiesmenettelyä koskevan osan. (Verohallinto, 2021b.) Välimiesmenettelyä sovelletaan kuitenkin

ainoastaan silloin, kun kumpikin verosopimuksen osapuolista soveltaa sitä. Yleissopimukseen sisältyy myös määräyksiä, joita voidaan olla soveltamatta osapuolten niin halutessa. Tällaisessa tilanteessa osapuoli voi tehdä varauman olla soveltamatta määräyksiä. (HE 307/2018 vp., s. 4.) Tällaisessa tilanteessa Suomen tai yleissopimuksen toisen osapuolen tekemä varauma tarkoittaa sitä, ettei kahdenvälisen verosopimuksen sisältö niiltä osin muutu (Verohallinto, 2021b). Toimintasuunnitelman kohdat 8–10 käsittelevät siirtohinnoittelua ja markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevia päivitettyjä ohjeita erityisesti aineettomien hyödykkeiden näkökulmasta (OECD n.d.-f). BEPS-toimintasuunnitelman 15 kohtaa on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Kuvio 1. BEPS-toimintasuunnitelman 15 kohtaa. (Mukaillen: Bradbury ym., 2018).

BEPS-toimintasuunnitelman kaikki 15 kohtaa vastaavat yhdessä kansainvälisessä verojärjestelmässä havaittuihin ongelmiin (Lumme & Ropponen, 2020). Kohtien ensisijaisina tavoitteina on valtioiden veropohjien turvaaminen elinkeinoverotuksessa ja voittojen verottaminen siellä, missä arvo luodaan. Tavoitteena on lisäksi kotimaisten konsernien ja kansainvälisten konsernien yhdenvertaisuuden parantaminen, sillä konsernit, joissa on ainoastaan kotimaisia yhtiöitä, eivät hyödy veroeduista, joita saavutetaan kansainvälisten järjestelyjen avulla. Olennainen merkitys toimintasuunnitelman kohtien täytäntöönpanossa on, että jokainen mukana oleva valtio toteuttaa toimenpiteet, jotta yksittäiselle valtiolle ei muodostu kilpailuetua. (Valtiovarainministeriö, 2017.) BEPS-hankkeen tehokkuus estää veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa perustuu toimintasuunnitelman johdonmukaiseen täytäntöönpanoon jokaisessa hankkeessa mukana olevassa valtiossa (Remeur, 2019). OECD:n BEPS-hanke on edistänyt merkittävästi kansainvälisen verojärjestelmän yhtenäisyyttä, sisältöä ja läpinäkyvyyttä (OECD, 2021a).

BEPS-hankkeen 15 kohdan toimintasuunnitelman tarkoituksena on ollut asettaa vastatoimia voitonsiirrolle ja veropohjan rapautumiselle (Legenzova, Levišauskaitė & Kundelis, 2017). Yleinen käsitys BEPS-toimenpiteiden vaikutuksista on, että ne tulevat vähentämään ja estämään voitonsiirtoa. Toimenpiteet voivat kuitenkin lisätä sekä verohallintojen hallinnollisia kustannuksia että yrityksille aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi ongelmallisena voidaan nähdä se, että BEPS-hankkeen voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista estävät toimenpiteet eivät kykene vähentämään maiden välistä verokilpailua. (Collier ym., 2018.)

2.4.1 Kahden pilarin lähestymistapa

Yksi BEPS-hankkeen keskeisimpiä tavoitteita sen käynnistämisestä lähtien on ollut vastata digitaalisen talouden aiheuttamiin verohaasteisiin (OECD, 2021a). Liiketoimintamallien yleinen kehitys sekä erityisesti digitaalisen talouden kasvu on aiheuttanut kansainväliselle verotukselle haasteita. Digitaalinen liiketoiminta on sähköistä tavaroiden tai palveluiden välittämistä hyödyntäen digitaalisia alustoja. Digitaalinen talous on seurausta tieto- ja viestintäteknologian muutosprosessista. Digitaalista liiketoimintaa ei ole syytä erottaa muusta taloudellisesta toiminnasta, sillä koko talous on digitalisoitumassa. (OECD, 2015e.)

BEPS-hankkeeseen osallistuvien valtioiden yhteistyöryhmä (*Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS*) esitti tammikuussa 2019 toimintaohjeen digiverotusta koskevasta kahden pilarin mallista (OECD, 2020). Digitaalista verotusta koskevan hankkeen pilarit eli sääntelykokonaisuudet merkitsevät suuria muutoksia valtioiden verotusoikeuteen. Ensimmäinen pilari koskee verotusoikeuden uudelleen allokointia valtioiden kesken ja toinen pilari yritysten voittojen globaalia minimiveroa. (Valtiovarainministeriö, 2021.) Kahden pilarin lähestymistavassa talouden digitalisaatio nähdään laajalle levinneenä, mikä näkyy selvimmin korkeaa digitalisaatiota hyödyntävissä yrityksissä, mutta ei rajoitu ainoastaan niihin (OECD, 2019a). Tämän vuoksi OECD:n digiverohanke ei koske ainoastaan digitaalista liiketoimintaa harjoittavia yhtiöitä (Isomaa, 2020). OECD:n digiverohanke on merkittävä kansainvälisen verotuksen uudistus. Joulukuussa 2022 päivitetystä listauksesta jo 138 maata, mukaan lukien kaikki OECD ja G20 maat, ovat liittyneet kansainvälisen verotuksen kaksipilariseen malliin. Hankkeesta merkittävään tekee, että siihen sitoutuneet maat edustavat yli 90 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta. (OECD, 2021c.)

2.4.2 Pilari I – Digitalisaation tuomat verohaasteet

Pilari I tavoitteena on varmistaa oikeudenmukaisempi voittojen ja verotusoikeuden jakautuminen valtioiden välillä (OECD, 2021a). Pilari I uudistusten myötä verotusoikeutta siirrettäisiin enemmän markkinavaltioille. Markkinavaltio tarkoittaa valtiota, jossa kansainvälisen yrityksen myynti tai palveluiden ja tavaroiden käyttäjät sijaitsevat. Verotusoikeuden syntymiseen ei siis kaikissa tilanteissa vaadittaisi fyysistä läsnäoloa (tytäryhtiö tai kiinteä toimipaikka) kyseisessä valtiossa. Sillä pilari I keskeisin uudistus, niin sanottu Amount A, tarkoittaa verotusoikeuden uudelleenjakamista, ei uudistus lähtökohtaisesti tarkoittaisi sitä, että kansainvälisesti toimivia yrityksiä verotettaisiin kokonaisuudessa nykyistä enempää. Verotulot tulevat kuitenkin osaltaan jakautumaan paremmin markkinavaltioille. Amount A:n mukaan lisäksi osa konsernin normaalituoton ylittävistä tuotteista (jäännösvoitto) jaettaisiin verotettavaksi markkinavaltioon. (Valtiovarainministeriö, 2021.) Jäännösvoitot ovat konsernitason tuottoja, jotka ylittävät yli 10 prosentin tuottoasteen (Kanervo, 2022). Verotuottojen jakautumisessa kansainvälisesti keskeisessä asemassa tulee olla se, missä arvoa synnyttävää liiketoimintaa harjoitetaan (Valtiovarainministeriö, 2021).

Pilari I:n soveltamisala koskee monikansallisia yrityksiä, joiden maailmanlaajuinen liikevaihto on yli 20 miljardia euroa ja kannattavuus yli 10 prosenttia (OECD, 2021b). Amount A:n verotusoikeuden muodostumiseksi valtiolla tulee olla tulon lisäksi yhteys eli nexus soveltamisalaan kuuluvaan liiketoimintaan (Valtiovarainministeriö, 2021). Verotusoikeus voidaan siis jakaa uudelleen markkinavaltioon, kun soveltamisalaan kuuluva yritys saa vähintään miljoonan euron tulot kyseisestä markkinavaltiosta. Pienempien lainkäyttöalueiden kohdalla bruttokansantuotteen ollessa vähemmän kuin 40 miljardia euroa, vähimmäisraja on 250 000 euroa. (OECD, 2021b.) Pilari I:n mukaan enintään 25 prosenttia suurimpien ja kannattavimpien soveltamisalaan kuuluvien yritysten jäännösvoitoista jaettaisiin uudelleen markkinavaltiolle, jossa yrityksen käyttäjät ja asiakkaat sijaitsevat (OECD, 2021a). Tämä tarkoittaa siis sitä, että 10 prosentin tuottoasteen ylittävistä voitoista 25 prosenttia jaettaisiin markkinavaltiolle (Kanervo, 2022). Uudelleen allokoitujen voittojen kaksinkertainen verotus poistettaisiin käyttäen vapautus- tai hyvitysmenetelmää (OECD, 2021a). Pilari I:n uudistusten myötä verotusoikeuden yli 125 miljardin Yhdysvaltain dollarin suuruisiin voittoihin odotetaan jakautuvan uudelleen eri valtioille. Pilari I:n on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2023 yhdessä pilari II:n kanssa. (OECD, 2021a.)

Pilari I:ä koskeva monenvälinen yleissopimus edellyttää kaikkia osapuolia poistamaan kaikkia yrityksiä koskevat digitaalisten palvelujen verot ja muut vastaavat yksipuoliset toimenpiteet. Osapuolten tulee myös sitoutua olemaan ottamatta niitä käyttöön myöskään tulevaisuudessa. (OECD, 2021b.) Yksipuolisilla toimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi kansallisia digiveroja (Valtiovarainministeriö, 2021). Välillä 8.10.2021-31.12.2023 valtioiden ei tule soveltaa digitaalisia palveluja koskevia kansallisia veroja (OECD, 2021b). Pilari I on suuri edistysaskel kohti oikeudenmukaista verojärjestelmää ja sitä pidetään tärkeänä uudistuksena (Kanervo, 2022).

2.4.3 Pilari II – Globaali minimiverotaso

Pilari II on osa sääntelykokonaisuutta (*Global Anti-Base Erosion, GloBE*), jonka avulla torjutaan veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon liittyviä ongelmia (Valtiovarainministeriö, 2021). Pilarin II on tarkoitus siten puuttua rakenteisiin, jotka mahdollistavat kansainvälisten yritysten voitonsiirron alueille, joissa niitä verotetaan hyvin alhaisesti tai ei lainkaan (OECD, 2019b). GloBE-sääntelyn tarkoituksena on

varmistaa kansainvälisesti toimivien suuryritysten globaalien vähimmäisveron määrä. Sääntelyn avulla pyritään varmistamaan, että monikansallisen konsernin voittojen verotus tapahtuu aina efektiivisen minimiverotason mukaan riippumatta valtiosta, jossa se harjoittaa liiketoimintaa. Sääntelykokonaisuudella pyritään varmistamaan yritysten voittojen globaalien minimiveron toteutumisen lisäksi kaksinkertaisen verotuksen estäminen, mahdollisimman vähäinen hallinnollinen taakka, yhteensopivuus kansallisten verojärjestelmien kanssa sekä sääntelyn läpinäkyvyys. Pilari II ei ole suoranaisesti digitaaliseen talouteen liittyvä uudistus vaan se koskee yritystoimintaa yleisesti. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Pilari II uudistuksen soveltamisalaan kuuluvat monikansalliset yritykset, joiden liikevaihto ylittää 750 miljoonaa euroa vuodessa. Pilari II sääntely ei kuitenkaan koske julkisyhteisöjä, kansainvälisiä järjestöjä, voittoa tavoittelemattomia järjestöjä eikä eläkerahastoja tai sijoitusrahastoja, jotka ovat koko monikansallisen yrityksen emoyhtiöitä. (OECD, 2021b.) GloBE-sääntely synnyttää uuden verotusoikeuden rajat ylittävissä tilanteissa silloin, kun verotus toisessa valtiossa alittaa sovitun, efektiivisen minimiverotason. Tilanne, jossa uutta verotusoikeutta voidaan soveltaa, voi syntyä esimerkiksi silloin kun monikansallisen konsernin ulkomailla sijaitsevan tytäryhtiön efektiivinen verotaso alittaa sovitun minimiverotason. GloBE-sääntely mahdollistaa tällöin sen, että toinen valtio voi verottaa tytäryrityksen tuloa minimiverotasoon saakka. GloBE-sääntely voi siis tehdä valtion tarjoaman veroedun osittain tehottomaksi. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Globaalia minimiverotasoja tulee tarkastella GloBE-sääntelyä sovellettaessa valtiokohtaisesti. Verovelvolliselle vuosittain määriteltävän efektiivisen veroasteen jäädessä minimiveroa alemmaksi, lasketaan sääntelyn mukainen minimiveron määrä ja toteutetaan minimiverotus soveltaen sääntelyn verotuksen kohdistamista koskevia sääntöjä. Kohdistamissäännöt ratkaisevat tällöin valtion, joka toteuttaa verotuksen minimiverokantaan asti. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Pilari II koostuu kahdesta toisiinsa liittyvästä kansallisesta säännöstä, jotka muodostavat yhdessä GloBE-säännöt. Säännöt ovat tulojen sisällyttämistä koskeva sääntö (*Income Inclusion Rule, IIR*) ja aliverotettujen suoritusmenojen sääntö (*Undertaxed Payments Rule, UTPR*). (OECD, 2021b.) IIR-sääntö määrää konsernin emoyhtiölle

lisäveron, jos emoyhtiön suoraan tai välillisesti omistaman tytäryhtiön efektiivinen verotaso ei ole vaaditulla 15 prosentin minimitasolla. Lisäveromenettely (top-up-menettely) tarkoittaa siis sitä, että tytäryhtiön voitosta määrätään maksettavaksi vero emoyhtiön valtiossa, jotta veron kokonaismäärä nousee sovitulle minimitasolle. Veron kokonaismäärään luetaan mukaan tytäryhtiön sijaintivaltiossaan maksaman veron määrä. IIR-sääntö perustuu konsernin sisäisiin omistussuhteisiin. Aliverotettujen suoritusten säännön tarkoituksena on tukea IIR-sääntöä. UTPR-sääntö perustuu konsernin sisäisiin suorituksiin. UTPR-säännön perusteella suorituksen maksajan valtiossa voidaan poistaa tiettyjen menojen vähennyskelpoisuuksia, mikäli suorituksensaajan valtiossa tuloa ei veroteta minimiverotason mukaan. UTPR-sääntö ja IIR-sääntö tukevat toisiaan siten, ettei GloBE-sääntelyyn jää aukkoja. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Edellä esiteltyjen, pääasiallisten kohdistamissääntöjen lisäksi Pilari II kokonaisuuteen kuuluu verosopimusten rajaamista koskeva sääntö (*Subject to Tax Rule, STTR*), joka perustuu vähennyskelpoisiin suorituksiin. Säännön perusteella lähdevaltion on mahdollista verottaa tuloa minimiverokantaan asti, mikäli kyseiseen tuloon ei kohdistu tulon saajan verotuksessa minimitason verotusta. STTR-säännön soveltamisalaan kuuluvat erityisesti konsernin sisäiset suoritukset, jotka voivat lisätä riskiä veropohjan rapautumiselle ja voitonsiirrolle. Tällaisia suorituksia ovat esimerkiksi korot ja rojalit. STTR-sääntö poikkeaa olennaisesti IIR- ja UTPR-säännöistä, sillä se keskittyy suorituskohittaiseen verotukseen, eikä valtio- tai lainkäyttöaluekohtaisiin verotasiin. GloBE-sääntöjä sovellettaessa STTR-sääntö on ensisijainen, sillä se mahdollistaa lähdeveron perimisen tietyissä tilanteissa verosopimuksista huolimatta. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Pilarin II tuomat uudistukset kansainväliseen verorakenteeseen ovat merkittäviä. Kansainvälisten yritysten voittojen minimiverotason avulla pyritään vastaamaan tehokkaasti ja kattavasti veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon. Tuloille asetetut vähimmäisverotavat vähentävät kannustimia harjoittaa voitonsiirtoa. (OECD, 2019b.) Pilarin II 15 prosentin minimiverotason odotetaan lisäävän valtioiden verotuloja maailmanlaajuisesti 150 miljardia Yhdysvaltain dollaria (OECD, 2021a).

2.5 Suomen hallituksen linjaukset koskien veropolitiikkaa

Nopeasti kehittyvä maailmantalous sekä digitalisaation ja alustatalouden jatkuva kehitys asettavat haasteita perinteiselle verotukselle Suomessa ja maailmalla. Suomen nykyisen hallituksen tavoitteena on laajentaa veropohjaa, jotta digitaalisia palveluja voidaan verottaa oikeudenmukaisesti. Hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan varmistaminen digitaalisessa taloudessa on yksi keskeinen hallituksen veropolitiikan tavoite. (Valtioneuvosto, 2019.) Lisäksi Verohallinnon työn tukeminen alustatalouden verotuksessa nähdään tärkeänä (Kalin ym., 2019).

Suomi on aktiivisesti mukana tukemassa kansainvälisen verotuksen uudistuksia, joiden tavoitteena on läpinäkyvämpi ja oikeudenmukaisempi yritysten voittojen verotus. Suomen etuna on edistää kansallisia ja kansainvälisiä toimenpiteitä, joiden avulla Suomen veropohjaa vahvistetaan kestävällä tavalla. Suomi tukee lisäksi ratkaisuja, joiden avulla veroparatiisien toimintaa vaikeutetaan EU:ssa sekä muualla maailmassa ja jotka mahdollistavat laajemmat ja tiiviimmät veropohjat. Aggressiivista verosuunnittelua, veronkiertoa ja haitallista verokilpailua torjuvat toimenpiteet ovat osa hallituksen veropolitiikan tavoitteita. Digitaalisen talouden ja alustatalouden verotukseen liittyen, haitallisen verokilpailun estäminen ja kansainvälisen yhteistyön lisääminen ovat tärkeässä osassa. (Valtioneuvosto, 2019.)

Suomen hallituksen veropolitiikan linjana on lisäksi etsiä taloudellisesti tehokkaita verotuksellisia ratkaisuja tukemaan hallituksen ilmastotavoitteita. Verotuksen kiristyminen kohdistuu pääasiassa valmisteverotukseen. Suomi pyrkii valmisteverotuksen kiristämällä ympäristöystävällisempään kulutukseen. (HE 154/2022 vp., s. 25.)

2.5.1 Veropohjan tiivistäminen ja laajentaminen

Suomen hallituksen veropolitiikan yksi keskeisimmistä tavoitteista on tiivistää veropohjaa (Valtioneuvosto, 2019). Suomen yritysverotus perustuu linjaan laajasta veropohjasta ja kansainvälisesti suhteelliseen matalasta verokannasta. (Valtiovarainministeriö, 2022a). Tiivis veropohja mahdollistaa matalammat verokannat ja oikeudenmukaisemman verotuksen. Oikeudenmukainen verotus tukee

ja edistää yritystoimintaa, työllisyyttä, hyvinvointia ja kasvua. (Valtioneuvosto, 2019.) Veropohjaa voidaan tiivistää tehokkaasti torjumalla harmaata taloutta ja veronkiertoa. Yritysverotukseen liittyen veropohjaa laajentamalla ja tiivistämällä sekä tiettyjen verotukien poistamisella voidaan kasvattaa verotuloja. (STTK, 2018.)

Verotuet ovat verotuksen normaaliin perusrakenteeseen eli ns. normiverojärjestelmään säädettyjä poikkeuksia. Verotuet voivat olla verovähennyksiä, verovapauksia tai alempia verokantoja. Verotukien tarkan euromäärän laskeminen on useimmiten haastavaa, joten niitä seurataan tukien määrästä laadittujen arvioiden perusteella. Verotukia on kuitenkin tärkeää seurata, sillä ne kaventavat veropohjaa. (Valtiovarainministeriö, 2022b.)

2.5.2 Vuoden 2023 keskeisimmät verouudistukset

Keskeisin muutos Suomen verotuottoihin on vuonna 2023 voimaan tullut sote-uudistus. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy uudistuksen myötä hyvinvointialueille. Myös näiden palvelujen rahoitusvastuu siirtyy kunnilta valtiolle. Uudistus vaikuttaa lisäksi kuntien tuloihin, kuten valtionosuuksiin, joita pienennetään vastaamaan valtiolle siirtyvien kustannusten määrää. Myös kuntien osuuksia yhteisöverotuotoista, verotulomenetysten kompensatioita ja kunnallisveroa alennetaan. Valtion osuus yhteisöverotuotoista kasvaa. Kuntien verotulojen leikkaukset ovat kokonaisuudessaan noin 14,8 miljardia euroa ja valtion verotulojen kasvu on noin 14,5 miljardia euroa. (HE 154/2022 vp., s. 25.)

Yritysverotukseen liittyen, tutkimus- ja kehitystoimintaan ehdotetaan pysyvää verokannustinta. Lakialoitteessa yrityksille ehdotetaan uutta verokannustinta tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyen. Kyseessä on ns. yhdistelmävähennys, joka sisältää tutkimusmenojen määrään perustuvan yleisen lisävähennyksen sekä menojen lisäykseen edelliseen verovuoteen verrattuna perustuvan ylimääräisen lisävähennyksen. (Verohallinto, 2022b.) Vähennystä voidaan pitää yrityksille suunnattuna uutena yleisenä verotukena (LA 69/2022 vp., s. 1).

Sähkön myyntiin sovellettava arvonlisäverokanta alenee väliaikaisesti 24 prosentista 10 prosenttiin. Muutos on voimassa välillä 01.12.2022-30.4.2023. Lain

voimassaoloaikana sovelletaan uutta, alennettua verokantaa. Alennettu verokanta koskee pelkästään sähkön myyntiä, ei esimerkiksi sähkön siirtoa. (Verohallinto, 2022b.)

Merkittävä uudistus alustatalouden toimijoille on laki digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedonantovelvollisuudesta verotuksen alalla (1267/2022). Alustatalouden toimijoiden tulee ilmoittaa Verohallinnolle tiedot alustan kautta toimivien henkilöiden ja yritysten saamista myynti- ja vuokratuloista. Tiedonantovelvollisuus ulottuu siis käytännössä yrityksiin, jotka tarjoavat sähköisen alustan tavaroiden sekä palvelujen myymiseen ja välitykseen. (Verohallinto, 2022c.) Uudistuksen taustalla on DAC7-direktiivi, jonka avulla pyritään parantamaan EU:n jäsenvaltioiden viranomaisten tiedonsaantia digitaalisilla alustoilla tapahtuvasta kaupallisesta toiminnasta. Parantunut tiedonsaanti mahdollistaa sen, että EU:n jäsenmaat voivat verottaa digitaalisten alustojen kautta toteutuvia myynti- ja vuokraustapahtumia paremmin. Verottaminen tulee helpommaksi myös silloin, kun alusta ja myyjä eivät sijaitse samassa valtiossa. Direktiivi parantaa myös jäsenvaltioiden viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja hallinnollista yhteistyötä. Direktiivin mukaan veroviranomaisten tulee välittää tiedot alustalla tapahtuneista myyntitapahtumista toiselle jäsenvaltiolle niiltä osin, kuin ne koskevat toisessa jäsenvaltiossa verovelvollista myyjää. (HE 225/2022 vp., s. 1.) Alustaoperaattorien tulee kerätä ja ilmoittaa tiedot ensimmäisen kerran kalenterivuodelta 2023. Tiedot tulee ilmoittaa vuosittain sekä myös silloin, kun vuodelta ei ole ilmoitettavia tietoja. (Verohallinto, 2022c.)

Verotusmenettelystä annetun lain (VML) 2 § muuttuu ja 17 f § tulee voimaan hallituksen esityksen myötä (HE 225/2022 vp., s.1). VML 2 § koskee lain soveltamisalan täsmennystä, johon lisätään 4 momentti. VML 2 §:n 4 momentin mukaan lain säännöksiä sovelletaan myös verotusta koskevien Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjen velvoitteiden täytäntöön panemiseen. VML 17 f § koskee alustaoperaattorin tiedonantovelvollisuutta olennaisista toimista.

Kansainvälisen veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun torjumisen yhtenä toimenpiteenä pidetään sitä, että peitelty osinko tulee katsoa kokonaan veronalaiseksi tuloksi (Valtioneuvosto, 2019). VML 29 §:n mukaan peiteltyllä osingolla tarkoitetaan

rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. Peitelty osinko katsotaan vuodesta 2023 alkaen saajalleen kokonaan veronalaiseksi tuloksi (Verohallinto, 2022b). Elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia, tuloverolakia ja maatilatalouden tuloverolakia muutetaan siten, että peitelty osinko katsotaan kokonaan veronalaiseksi tuloksi (HE 227/2022 vp., s. 1).

EVL 18 b §:ää muutetaan korkovähennysrajoitussäännöksen tasevertailuun perustuvan poikkeuksen osalta. Poikkeuksen soveltamiseen vaikuttaa jatkossa myös suoritettujen korkojen määrä. Tasevapautuksen hyödyntämistä rajoitetaan eikä sitä sovelleta tilanteissa, joissa konsernista merkittävän omistusosuuden omistaville tahoille suoritettujen korkojen määrä on vähintään 20 prosenttia kaikista konsernin ulkopuolelle suoritetuista koroista. (HE 202/2022 vp., s. 1.) Korkorajoitussäännökset turvaavat Suomen veropohjaa (HE 202/2022 vp., s. 11).

2.5.3 BEPS-hankkeen vaikutukset Suomelle

BEPS-hankkeen pilarien I ja II taloudellisia vaikutuksia Suomelle voidaan arvioida valtiovarainministeriön ja Verohallinnon laskelmien perusteella sekä OECD:n vaikutusarvion pohjalta. Vaikutusarvio perustuu pilareita I ja II koskeviin teknisiin raportteihin ja niiden ehdotuksiin. Kyseessä on kuitenkin yksinkertaistavia oletuksia pilarien rakenteista, joten arvioita taloudellisista vaikutuksista voidaan pitää suuntaa antavina vaikutusten suuruusluokasta. Laskelmiin pohjautuen, pilarin I verovaikutus Suomen yhteisöverokertymään on pienimpien arvioiden mukaan +6–9 miljoonaa euroa ja suurimmillaan +47–89 miljoonaa euroa. Laskelmien vaikutukset vaihtelevat suuresti riippuen laskelmaan valittavista parametreista. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Arvio pilarin II suorasta verovaikutuksesta Suomen yhteisöverokertymään on +113–149 miljoonaa euroa mikäli verokannaksi valitaan 15 prosenttia. Tämä vastaa noin +2,5–3,0 prosenttia Suomen vuosittaisesta yhteisöverotuotosta. Kun otetaan huomioon pilarien I ja II yhteisvaikutus 15 prosentin verokannalla sekä pilari II:n voitonsiirtoa vähentävä vaikutus, saadaan kokonaisvaikutukseksi +166–223 miljoonaa euroa, joka

vastaa +3,6–4,8 prosenttia Suomen vuosittaisesta yhteisöverotuotosta. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Pilarien I ja II yhteisvaikutus on suurempi kuin yksittäisten pilarien vaikutukset, mutta pienempi kuin yksittäisten vaikutusten yhteissumma. Tämän arvioidaan johtuvan siitä, että pilari I siirtää tuloa markkinavaltioiden korkeamman verotuksen piiriin, mikä vähentää matalasti verotetun tulon määrää, johon minimiverotusta sovelletaan. Arvioitaessa BEPS-hankkeen vaikutuksia Suomelle, keskeisessä osassa ei niinkään ole ehdotukset liittyen esimerkiksi verotusoikeiden uudelleen allokointiin. Olennaista on arvioida hankkeen heijastusvaikutuksia ja merkitystä arvoa luovan yritystoiminnan sijoittumisen ja Suomen kaltaisen pienen avotalouden osalta. Pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin perustuvalla taloudelle on oleellista, että yritysverotusjärjestelmä tukee sitä, että sekä suuret että pienet yritykset sijoittautuvat Suomeen ja harjoittavat liiketoimintaa Suomessa. (Valtiovarainministeriö, 2021.)

Suomen nykyistä, 20 prosentin yhteisöverokantaa voidaan pitää kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Suomen yhteisöverokanta on esimerkiksi Pohjoismaiden alhaisin ja alle EU:n keskiarvon. Suomen tulee kuitenkin harjoittaa korkeaa osaamista tukevaa veropolitiikkaa, jonka avulla kansainväliset konsernit näkevät Suomen kannattavana vaihtoehtona liiketoiminnan harjoittamiselle. Yhteisöverotuksen kilpailukyky on kokonaisuus, jossa pelkkä matala yhteisöverokanta ei enää riitä. (Viitala, 2018.)

2.6 Kansainvälisen verotuksen ongelmakohdat

Kansainvälisen verotuksen ongelmat juontavat juurensa sadan vuoden taakse. Kansainvälisen yritysverotuksen peruseriaatteet laadittiin jo 1920-luvulla, jolloin keskeiseksi periaatteeksi muodostui lähdevaltioperiaate. (Kari & Ropponen, 2018.) Lähdevaltioperiaatteen nojalla oikeus yrityksen voittojen verottamiseen on lähtökohtaisesti valtiolla, jonka alueella yritys toimii ja arvoa luova toiminta tapahtuu (Kauppinen & Ropponen, 2020). Kansainvälisten yritysten verottamisen ongelmakohdat ovat siis lähtöisin verotusoikeuden jakamisesta, jota on yhä vaikeampaa toteuttaa nykyaikaisessa kansainvälisessä liiketoimintaympäristössä (Devereux & Vella, 2014). Lähdevaltioperiaatteen ei katsota soveltuvan hyvin globalisoituneeseen liiketoimintaympäristöön, jossa on vaikeaa määrittää, missä arvoa

luova toiminta tai voitto syntyy. Kansainvälisen yritysverotuksen tehokkuusongelmat ovat puolestaan lisääntyneet, minkä seurauksena kansainvälisten yritysten mahdollisuudet voitonsiirtoon ja verosuunnitteluun ovat kasvaneet. Asuinvaltioperiaate eli verotusoikeuden jakaminen varallisuuden omistajan tai tulon saajan asuinvaltioon on vaihtoehto lähdevaltioperiaatteelle ja tehokkuuden kannalta se voi olla lähdevaltioperiaatetta parempi vaihtoehto. (Kari & Ropponen, 2018.)

Nykyiseen kansainväliseen yhteisöverotukseen ja sen säännöksiin liittyy kaksi keskeistä ongelmaa. Ensimmäinen ongelma liittyy sääntöön, jonka mukaan kansainvälisen yrityksen voittoa voidaan verottaa vain maassa, jossa yritys fyysisesti sijaitsee. Digitalisaatio ja digitaalinen talous mahdollistavat kuitenkin kansainvälisen liiketoiminnan harjoittamisen ilman fyysistä läsnäoloa kyseisissä valtioissa. Toinen ongelma on kansainvälisen yrityksen verottaminen ainoastaan kotimaan tuloista. Useat valtiot verottavat kansainvälisten yritysten kotimaasta ansaittua tuloa, mutta eivät ulkomaan tuloa. Tämä perustuu oletukseen siitä, että yrityksen ulkomailla saatua tuloa verotetaan valtiossa, jossa tulo saadaan. Aineettoman omaisuuden, kuten patenttien yleistymisen sekä yritysten mahdollisuudet voitonsiirtoon ovat johtaneet siihen, että kansainvälisten yritysten voitot voivat jäädä kokonaan verotuksen ulkopuolelle. (OECD, 2021a.) Kansainvälisen yritysverotuksen ongelmat pohjautuvat lisäksi osaltaan konserniyhtiöiden erillisverotukseen. Konsernia ei veroteta yhtenä kokonaisuutena vaan kukin konsernin tytäryhtiöistä maksaa veroa voittojensa mukaisesti. (Kari & Ropponen, 2014.)

Kansainväliset yritykset voivat hyödyntää verojärjestelmän puutteita vähentääkseen verorasitteitaan. Nykyisen kansainvälisen verojärjestelmän keskeinen ongelma on se, että se mahdollistaa maita kilpailemaan keskenään tavalla, joka horjuttaa koko verojärjestelmää. (Devereux & Vella, 2014.) Valtioiden välisten kansallisten verosäännösten eroavaisuudet ja keskinäinen yhteensopimattomuus ovat osa kansainvälisen yhteisöverotusjärjestelmän ongelmia (Kari & Ropponen, 2014).

Kansainvälisen kaupan painopiste on siirtynyt raaka-aineista ja valmistetuista tuotteista palveluihin. Merkittävä osa tästä kaupasta koostuu yritysten sisäisistä liiketoimista. Lisäksi pääomavirrat liittyvät yhä enemmän aineettomiin hyödykkeisiin. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että monikansallisilla yrityksillä on lukuisia

mahdollisuuksia siirtää voittoja matalan verotuksen maihin monin eri tavoin. (Kari, 2015.)

Valtioiden välisten verosopimusten yhtenä tavoitteena on kaksinkertaisen verotuksen välttäminen (OECD n.d.-d). Kansainvälisen yhteisöverotuksen ongelmiin voidaan kuitenkin osin lukea verosopimukset kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä valtioiden välisen tietojenvaihdon puute (Valtiovarainministeriö, 2017). Kaksinkertainen verotus poistetaan yleisesti hyödyntämällä vapautusmenetelmää tai hyvitysmenetelmää. Vapautusmenetelmällä asuinvaltio vapauttaa ulkomaan tulon ja hyvitysmenetelmällä ulkomaille maksettu vero vähennetään lasketusta verosta. Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen liittyy kansainvälisen yhteisöverotuksen haittavaikutusten poistamiseen. (Kari & Ropponen, 2018.)

2.6.1 Veroparatiisit – kansainvälisen verojärjestelmän porsaanreiät

Yleinen käsitys on, että kansainväliset yritykset hyödyntävät veroparatiiseja harjoittaessaan voitonsiirtoa (Fuest, Hugger & Neumeier, 2022). Veroparatiisit ovat perinteisen määritelmän mukaan hyvin alhaisen tai olemattoman verotuksen maita, joissa on tiukat pankkisalaisuudet (OECD n.d.-d). Esimerkiksi Irlantia on yleisesti pidetty veroparatiisina, sillä se on houkutelut maahan kansainvälisiä yrityksiä alhaisella yritysverotuksellaan (Jalan & Vaidyanathan, 2017). Irlanti on kuitenkin mukana OECD:n kansainvälisen verotuksen kaksipilarisessa mallissa ja sitoutunut kansainväliseen minimiverokantaan (OECD, 2021c). Veroparatiisivaltioita kuvaavia keskeisiä ominaisuuksia ovat lisäksi tietojenvaihdon ja kansainvälisten sopimusten puute verotustietojen vaihtamiseksi sekä lainsäädännön läpinäkyvyyden puute. (OECD n.d.-d) Veroparatiisiksi voidaan toisaalta luokitella myös valtio, jolla on veroedullisia verosopimusten verkostoja. Euroopassa tällainen maa on Alankomaat.

Veroparatiisivaltiot voivat houkutella ulkomaista pääomaa ja investointeja tarjoamalla erilaisia verohuojennuksia. Veroparatiisivaltioille tyypillisinä piirteinä voidaan pitää hyvin korkeaa palvelujen osuutta maan bruttokansantuotteesta, korkeaa bruttokansantuotetta asukasta kohti sekä hyvää hallintoa. (Mara, 2015) Dharmapala ja Hines (2009) esittävät veroparatiisien olevan pieniä ja varakkaita valtioita, joilla on laadukkaat ja tehokkaat hallintoelimet. Huomionarvoista on se, ettei huonon hallinnon

omaavia maita käytännöllisesti katsoen pidetä veroparatiiseina. Kehittyville talouksille kansainvälisten yritysten harjoittama veroparatiisien hyödyntäminen on merkittävä ongelma, sillä veropohjan vuoto pienentää valtion verokertymää. (Verohallinto, 2021a.)

Euroopan unioni pyrkii edistämään ja vahvistamaan oikeudenmukaista verotusta ja kansainvälisen verotuksen avoimuutta sekä EU:ssa että kansainvälisellä tasolla. Kannustaakseen valtioita muuttamaan verolainsäädäntöjään, Euroopan unionin neuvosto on laatinut luettelon veroasioissa yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista. Luetteloon sisältyy Euroopan unionin ulkopuoliset maat, jotka eivät täytä verotuksen avoimuudelle ja oikeudenmukaisuudelle asetettuja määritelmiä ja jotka eivät lisäksi sitoudu noudattamaan BEPS-hankkeen toimenpiteiden vähimmäisvaatimuksia. Yhteistyöhaluttomia lainkäyttöalueita on tällä hetkellä 16. (Euroopan unionin neuvosto, 2023.) Luettelon maista esimerkiksi Bahamaa, Panamaa ja Vanuatua on yleisesti pidetty veroparatiisivaltioina (Menkhoff & Miethe, 2019). BEPS-hankkeen pilarien I ja II voimaantulo merkitsee kuitenkin loppua nykyisen kaltaisille veroparatiiseille globaalien 15 prosentin minimiverokannan myötä (OECD, 2021a).

3 SIIRTOHINNOITTELU

Siirtohinnoittelulla on vaikutusta yksittäisten verovelvollisten verotettavaan tuloon tai tappioon, mutta sillä on myös laajempi kansainvälinen vaikutus. Tuloverotuksen kannalta siirtohinnoittelun merkitys on olennainen, sillä se vaikuttaa esimerkiksi siihen, missä maassa tuloa verotetaan. (Verohallinto, 2022a.) Siirtohinnoittelulla on lisäksi vaikutusta koko kansainvälisen konsernin efektiiviseen veroasteeseen (Myrsky, 2013, s. 322). Siirtohinnoittelu on tärkeässä osassa monen kansainvälisen yrityksen harjoittamassa liiketoiminnassa. Siirtohinnoittelua pidetään taloudellisista, toiminnallisista ja strategisista syistä perusteltuna. (Kumar, Pandey, Lim, Chatterjee & Pandey, 2021.) Siirtohinnoittelu liittyy keskeisesti kansainväliseen verotukseen (HE 107/2006 vp., s. 3).

3.1 Siirtohinnoittelua koskevat normit

Toisistaan riippumattomien yritysten välisessä kaupankäynnissä markkinat määräävät kaupan ehdot, kuten tavaroiden ja palvelujen hinnan. Konserniyhtiöiden eli etuyhteydessä olevien osapuolten väliseen liiketoimintaan ulkoiset markkinavoimat eivät vaikuta samalla tavalla. (OECD, 2022a.) Konsernin sisäisten liiketoimien hinnoittelun yritykset voivat määrittää itse. Sisäisessä hinnoittelussa tulee kuitenkin toimia markkinaehtoperiaatteen (*Arm's length principle*) mukaisesti. (Valtioneuvoston kanslia, 2014.) Markkinaehtoperiaate liittyy keskeisesti verotusvallan jakautumiseen ja kansainväliseen vero-oikeuteen yritysverotuksessa (Wikström, Ossa & Urpilainen, 2015, s. 306). Markkinaehtoperiaatteen mukaan konsernin sisäisten liiketoimien ehtojen, kuten hinnan, toimitusehtojen ja maksuehtojen tulee vastata sellaisia ehtoja, joita toisistaan riippumattomat yritykset käyttäisivät välisissään liiketoimissa (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Siirtohinnoittelun kuuluu siis olla markkinaehtoista (Verohallinto, 2022a). Konsernin sisäisiä liiketoimia voivat olla erilaiset rahoitustoimet, tavaroiden ja palvelujen myynti ja aineettoman omaisuuden hyödyntämisestä saadut korvaukset (Valtioneuvoston kanslia, 2014).

Yleisten arvioiden mukaan maailmankaupasta yli 60 prosenttia on etuyhteydessä olevien yritysten välistä, siirtohinnoittelun piiriin kuuluvaa kauppaa (Valtioneuvoston

kanslia, 2014). Markkinaehtoperiaatteen mukaisella siirtohinnoittelulla on siis tärkeä merkitys verotulojen jakautumisessa valtioiden välillä (Wikström ym., 2015, s. 306.) Siirtohinnoittelun katsotaan olevan laillista, mikäli hinnoittelussa noudatetaan markkinaehtoperiaatetta (Myrsky, 2013, s. 322). Markkinaehtoperiaatteella pyritään varmistamaan tulon kertyminen ja veron maksaminen oikeassa valtiossa. Markkinaehtoperiaate luo perustan kansalliselle ja kansainväliselle siirtohinnoittelulle. (Verohallinto, 2022a.) Markkinaehtoperiaatetta tulkitaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden (*Transfer pricing guidelines for tax administrations and multinational enterprises*) avulla. Ohjeet toimivat siirtohinnoittelun kansainvälisenä standardina. (Verohallinto, 2022e.)

Markkinaehtoperiaatteelle keskeistä on erillisyyhtiöperiaate, jonka mukaan konsernia ei veroteta kokonaisuutena, vaan konserniyhtiöitä pidetään verotuksellisesti itsenäisinä yhtiöinä (Verohallinto, 2022a). Etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoiminnassa siirtohinnoittelu voi kuitenkin poiketa hinnoittelusta, jota olisi käytetty toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. Tällöin osapuolille kertyy tuloa, joka poikkeaa tilanteesta, jossa riippumaton yritys olisi osapuolena liiketoimessa. (HE 107/2006 vp., s.3.) Markkinaehtoperiaatteen tavoitteena on varmistaa, että konserniyhtiöiden verotettava tulo on oikean suuruinen. Alihinnoittelu eri valtioissa sijaitsevien konserniyhtiöiden välillä voisi johtaa myyjäyhtiön liian pieneen verotettavaan tulokseen ja taas ostajayrityksen liian suureen verotettavaan tulokseen. (Valtioneuvoston kanslia, 2014.)

Markkinaehtoperiaatetta tulee siis noudattaa etuyhteysliiketoimien hinnoittelussa. Samaan konserniin kuuluvat yhtiöt ovat etuyhteydessä toisiinsa. (Verohallinto, 2022a.) Markkinaehtoperiaatteesta säädetään Suomessa verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:ssä. VML 31 §:n 4 momentin mukaan liiketoimen osapuolten etuyhteys syntyy esimerkiksi silloin, jos liiketoimen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta. Etuyhteys voi syntyä myös silloin, jos kolmas osapuoli on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvallassa liiketoimen kummassakin osapuolella. (Laki verotusmenettelystä 31 §:n 4 momentti.)

3.1.1 Siirtohinnoitteluoikaisusäännös ja vuoden 2022 lakimuutos

Yritysten tulee osoittaa konsernin sisäisissä liiketoimissa käytettyjen ehtojen, kuten hinnan vastaavan riippumattomien osapuolten välillä käytettyjä ehtoja. Yritykset voivat osoittaa sisäisten liiketoimiensa markkinaehtoisuuden eri menetelmiä hyödyntäen. Menetelmät kuvataan OECD:n antamassa siirtohinnoitteluohjeessa. (Verohallinto, 2022a.) OECD:n siirtohinnoitteluohjeita käytetään vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Suomessa keskeisenä markkinaehtoperiaatteen tulkintalähteenä ja 01.01.2022 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä siirtohinnoitteluohjeet toimivat tulkintalähteenä VML 31 §:n soveltamisessa koko laajuudessaan (Verohallinto, 2023).

Mikäli etuyhteysliiketoimien siirtohinnoittelu ei vastaa markkinaehtoperiaatetta, voidaan verotettavan tulon määrää oikaista tekemällä siihen lisäys eli siirtohinnoitteluoikaisu (Wikström ym., 2015, s. 307). Siirtohinnoitteluoikaisusta säädetään VML 31 §:n 1 momentissa. VML 31 §:n 1 momentin mukaan:

”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.”

Siirtohinnoitteluoikaisu voidaan siis tehdä tilanteessa, jossa VML 31 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Tällöin verotuksen toimittamisen yhteydessä verovelvollisen tuloon tehdään lisäys arvioimalla verotettavan tulon määrä. Tuloon tehtävä lisäys perustuu arvioon siitä mikä verotettava tulos olisi todellisuudessa ollut, mikäli markkinaehtoperiaatetta olisi noudatettu. (Helminen, 2022.) Siirtohinnoitteluoikaisun edellytyksenä on, että oikaisun seurauksena verovelvollisen verotettavan tulon määrä lisääntyy. Verovelvollisen hyväksi tehtävä oikaisu siten, että verotettavan tulon määrä pienenee ei ole mahdollista VML 31 §:n 1 momentin nojalla. (Kuosmanen, 2014.)

Siirtohinnoitteluokaisusäännöksen vuonna 2022 voimaan tulleessa uudistuksessa VML 31 §:ään sisällytettiin uutena momentit 2 ja 3, jotka liittyvät etuyhteysliiketoiminnan määrittämiseen ja etuyhteysliiketoiminnan sivuuttamiseen (HE 188/2021 vp., s. 30). Uusi VML 31 §:n 2 momentti mahdollistaa etuyhteysliiketoimen määrittämisen OECD:n siirtohinnoitteluohjeen mukaisella tavalla sen mukaan, mikä on liiketoimen todellinen sisältö. Liiketoimen määrittämisessä tunnistettujen seikkojen ja taloudellisten erityispiirteiden perusteella liiketoimen voitaisiin tulkita olevan oikeudelliselta muodoltaan eri, kuin minkä osapuolet ovat alun perin määritelleet. (HE 188/2021 vp., s. 31.) Alkuperäisen liiketoimen oikeudellisen muodon muuttaminen ei kuitenkaan liene 2 momentin perusteella mahdollista. Osapuolten alkuperäisestä liiketoimesta poikkeava tulkinta liiketoimen todellisesta luonteesta ei tarkoita valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteella liiketoimen korvaamista toisella. (VaVM 28/2021 vp., s. 6.)

VML 31 §:n 3 momentin mukaan liiketoimen sivuuttaminen on tietyissä poikkeuksellisissa olosuhteissa mahdollista (Verohallinto, 2022d). Liiketoimi voitaisiin sivuuttaa, mikäli se todettaisiin markkinaehtoperiaatteen vastaiseksi sekä sen oikeudellisen muodon todettaisiin olevan 2 momentin mukaisesti sen tosiasiallisen sisällön vastainen. Mikäli VML 31 §:n 2 momentissa määritetyn liiketoimen katsotaan poikkeavan siitä, mitä toisistaan riippumattomat, taloudellisesti järkevät toimijat sopisivat vastaavissa olosuhteissa, on liiketoimen sivuuttaminen siis mahdollista. Korvaavan liiketoimen on kuitenkin oltava taloudelliselta sisällöltään mahdollisimman yhdenmukainen verovelvollisen alkuperäisen, sivuutettavan liiketoimen kanssa. Liiketoimen sivuuttaminen ei ole mahdollista, mikäli riippumattomien osapuolten välinen, samankaltainen ja vastaavissa olosuhteissa tehty liiketoimi havaitaan. Säännöksen soveltamisen kynnys on siis korkea ja vaatii Verohallinnolta perusteellista tutkintaa. (HE 188 vp., s. 41.)

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen KHO 2014:119 myötä Suomen lainsäädännössä liiketoimen uudelleenluonnehdinta ei ole aiemmin ollut mahdollista. KHO 2014:119 tapauksessa Verohallinto oli katsonut konserniyhtiöiden välisen hybridilainan olevan luonteeltaan oman pääoman ehtoinen sijoitus, jolloin lainan korkoja ei voitaisi vähentää verotuksessa. Korkein hallinto-oikeus oli kuitenkin katsonut, ettei VML 31 §:n 1 momentti mahdollistanut kyseisessä tapauksessa

liiketoimen uudelleenluonnehdintaa, joten lainan korot katsottiin vähennyskelpoisiksi. Uuden, 01.01.2022 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä VML 31 §:n soveltamisalan katsotaan olevan yhdenmukaisempi Suomen verosopimusten siirtohinnoittelua koskevan määräyksen sisällön kanssa, sekä verosopimusten tulkinnassa käytettävien OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden kanssa. Lakimuutos muuttaa vallitsevaa oikeustilaa merkittävästi, sillä aikaisempi lainsäädäntö ei mahdollistanut liiketoimen uudelleenluonnehdintaa tai sivuuttamista VML 31 §:n perusteella. (Verohallinto, 2022d.)

3.2 Siirtohinnoittelun dokumentointi

Verovelvollisen tulee laatia tekemistään etuyhteysliiketoimista kirjallinen siirtohinnoitteludokumentaatio. Siirtohinnoitteludokumentoinnilla varmistetaan, että yritys noudattaa etuyhteysliiketoimissaan markkinaehtoperiaatetta. Verovelvollisille suositeltavaa on, että etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuutta arvioitaisiin jo liiketoimen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, jolloin liiketoimen markkinaehtoisuuden osoittaminen ja siirtohinnoitteludokumentaation laadinta helpottuu. (Verohallinto, 2022e.)

Huolellinen ja todellista liiketoimea vastaava siirtohinnoitteludokumentointi vähentää huomattavasti siirtohinnoitteluoikaisun riskiä (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Siirtohinnoitteludokumentointi osoittaa verotusta varten yrityksen markkinaehtoperiaatteen mukaisen liiketoimien hinnoittelun. Dokumentoinnissa keskeistä on vaadittavien tietojen sisältö, ei niinkään muotoseikat. (Verohallinto, 2022e.) OECD:n suositukset siirtohinnoittelun dokumentoinnista helpottavat veroviranomaisia valvomaan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta sekä arvioimaan siirtohinnoitteluriskejä (OECD, 2022a).

3.2.1 Verotusmenettelystä annetun lain asettamat edellytykset dokumentoinnille

Suomalaisten yritysten siirtohinnoittelun dokumentointivelvollisuus sisältyy VML 14 a–c §:n säännöksiin (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Suomessa dokumentointivelvoite on ollut vuodesta 2007 lähtien voimassa. Nykyinen, vuonna 2017 voimaan tullut dokumentointivelvoite, pohjautuu vuonna 2015 julkaistuun

OECD:n ja G20-maiden BEPS-hankkeeseen ja tarkemmin toimintasuunnitelman kohtaan 13, jossa ohjeistetaan siirtohinnoitteludokumentoinnista. (Verohallinto, 2022e.)

Siirtohinnoittelun dokumentointivelvoite koskee ainoastaan rajat ylittävää liiketoimintaa (Wikström, ym., 2015, s. 121). Kotimaisten konserniyritysten välinen toiminta ei edellytä dokumentointia. VML 14 a §:n mukaan verovelvollisen tulee laatia kirjallinen selvitys (*siirtohinnoitteludokumentointi*) verovuoden aikana tehdyistä etuyhteysliiketoimista liiketoimen toisen osapuolen ollessa ulkomaalainen. Dokumentointi tulee laatia myös ulkomaisen yrityksen ja sen Suomen kiinteän toimipaikan välisistä liiketoimista. VML 14 a §:n 2 momentissa säädetään, että dokumentointivelvollisuutta ei edellytetä pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä. (Verohallinto, 2022e.)

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tietosisällöstä säädetään VML 14 b §:ssä. Dokumentointia voidaan pitää asianmukaisena silloin, kun se sisältää VML 14 b §:ssä säädetty vaatimukset. VML 14 b §:n 1 momentissa säädetään konsernia koskevista tiedoista (*master file*). Koko konsernia koskevia tietoja ei ole syytä antaa yksityiskohtaisesti, vaan VML 14 b §:n 1 momentin mukaiset tiedot annetaan yleisluontoisesti. VML 14 b §:n 2 momentissa säädetään puolestaan yksittäistä dokumentointivelvollista koskevista tiedoista (*local file*). (Verohallinto, 2022e.) Master filen ja local filen yksityiskohtaisempia piirteitä ja edellytyksiä esitetään myöhemmin alaluvuissa 3.2.3 ja 3.2.4.

VML 14 c §:ä koskee siirtohinnoitteludokumentaation esittämistä ja täydentämistä. Lainkohdan mukaan verovelvollisen tulee esittää dokumentointinsa 60 päivän aikana veroviranomaisen kehotuksesta. (Verohallinto, 2022e.) Siirtohinnoitteludokumentointi on esitettävä aikaisintaan silloin, kun tilikauden päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. 60 päivän aikaraja dokumentoinnin esittämiseksi tarkoittaa, ettei sitä ole velvoitettu laadittavaksi ajantasaisesti verovuonna. (Myrsky & Linnakangas, 2009, s. 291.) BEPS-hankkeen siirtohinnoitteludokumentaation ohjeistuksen mukaan vaatimus verovelvollista koskevien tietojen dokumentoinnista kyseisen verovuoden veroilmoituksen antamisaikaan mennessä olisi suotuisin käytäntö. Konsernia koskevien tietojen

dokumentaatio olisi saman ohjeistuksen mukaan syytä arvioida konsernin ylimmän emoyhtiön veroilmoituksen antamisaikaan mennessä. Suomessa BEPS-dokumentointiohjeistuksen suositukset eivät ole osa lainsäädäntöä, mikä mahdollistaa dokumentoinnin joustavan laatimisen. (Verohallinto, 2022e.)

Veroviranomainen voi tarvittaessa pyytää lisäselvityksiä verovelvollisen dokumentoinnista. Tällöin VML 14 c §:n 2 momentin mukaan dokumentointia tulee täydentää 90 päivän kuluessa annetusta kehotuksesta. Lisäselvityspyyntö voi koskea sellaista tietoa, jota ei edellytetä esitettäväksi siirtohinnoitteludokumentoinnissa, esimerkiksi tieto riippumattomasta vertailukohteesta. (Verohallinto, 2022e.) Riippumattoman vertailukohteen esittämistä dokumentoinnissa ei voida vaatia, mikäli sellaista tietoa ei dokumentointia laadittaessa ole verovelvollisen saatavissa (HE 107/2006 vp., s. 19).

3.2.2 OECD:n dokumentointiohjeistus

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet toimivat ensisijaisena ohjeistuksena ja markkinaehtoperiaatteen tulkintalähteenä siirtohinnoitteluun liittyen. Verotuskäytäntöjen yhdenmukaisuuden sekä ennustettavuuden varmistamiseksi OECD:n jäsenvaltiot sitoutuvat siirtohinnoitteluohjeiden noudattamiseen. (Valtioneuvoston kanslia, 2014.) OECD on asettanut siirtohinnoittelun dokumentoinnille kolme keskeistä tavoitetta. Dokumentointiohjeistuksen tavoitteena on varmistaa, että verovelvolliset käyttävät riittävää harkintaa määrittäessään etuyhteysliiketoimien hintoja ja muita ehtoja, sekä ilmoittaessaan etuyhteysliiketoimistaan saaduista tuloista veroilmoituksillaan. Dokumentoinnin tarkoituksena on myös antaa verohallinnoille riittävät tiedot, jotta ne voivat arvioida siirtohinnoitteluriskejä. Lisäksi dokumentointi antaa veroviranomaisille tarpeelliset tiedot, jotta ne voivat tarvittaessa suorittaa yksityiskohtaisen tarkastuksen lainkäyttöalueellaan toimivien yritysten siirtohinnoittelukäytännöistä. (OECD, 2022a.)

OECD:n antama siirtohinnoittelun dokumentointiohjeistus sisältää kolme osaa. Ensimmäinen on master file, joka sisältää koko konsernia koskevat tiedot. Toinen osa on local file, joka käsittää yksittäistä verovelvollista koskevat tiedot. Kolmas osa

muodostuu verotuksen maakohtaisesta raportista (*country-by-country report, CbC*). (Verohallinto, 2022e.)

3.2.3 Master file

Master file on kuvaus monikansallisen konsernin liiketoiminnan luonteesta, siirtohinnoittelupolitiikasta sekä sen tulojen jakautumisesta eri yhtiöiden ja eri valtioiden kesken. BEPS-hankkeen dokumentointiohjeistuksen mukaisesti master filen eli konsernitietojen dokumentoinnin tulee antaa konsernista riittävä yleiskuva, jotta konsernin siirtohinnoittelukäytännöt voidaan asettaa taloudelliseen, juridiseen, verotukselliseen ja rahoitukselliseen asiayhteyteen. (OECD, 2022a.)

OECD:n dokumentointiohjeistuksen mukainen master file jakautuu viiteen kohtaan. Master file koostuu organisaatorakenteen, liiketoiminnan, aineettoman omaisuuden, konsernin keskinäisten rahoitustoimien ja taloudellisen sekä verotuksellisen aseman kuvauksesta. (OECD, 2022a.) Organisaatorakenteen esittämisellä annetaan yleinen kuvaus konsernin omistussuhteista. Lisäksi organisaatorakenteen kuvaukseen kuuluu liiketoimintayksiköiden ja kiinteiden toimipaikkojen maantieteellisen sijainnin esittäminen. Master fileen kuuluva liiketoiminnan kuvaus esittää konsernin harjoittaman liiketoiminnan yleisellä tasolla. Liiketoiminnan kuvauksessa esitetään BEPS-dokumentointiohjeistuksen mukaisesti kuusi aihekokonaisuutta. Ensimmäisessä kokonaisuudessa esitellään kootusti liiketoiminnan keskeisimmät tuloa tuottavat ja arvoa luovat tekijät. Seuraavana kuvataan konsernin viisi liikevaihdoltaan suurinta tuotanto- ja toimitusketjua. Lisäksi kaikki, tuotteiden tai palvelujen tuotanto- ja toimitusketjut, jotka tuottavat yli viisi prosenttia konsernin liikevaihdosta, tulee esittää. Liiketoiminnan kuvaukseen kuuluu lisäksi merkittävimpien tuotteiden ja palveluiden maantieteellisten markkinoiden esittäminen sekä listaus keskeisimmistä konserniyritysten keskinäisistä palvelujärjestelyistä. Liiketoiminnan kuvauksessa tulee myös esittää selvitys keskeisistä tilikauden aikana tehdyistä yrityskaupoista ja liiketoiminnan uudelleenjärjestelyistä. Liiketoiminnan uudelleenjärjestelyjen seurauksena konserniyhtiöiden tulonmuodostus voi muuttua oleellisesti, minkä vuoksi muutoksista on toimitettava selvitys. Liiketoiminnan muutoksista saadaan tällöin riittävä kuva. (Verohallinto, 2022e.) Liiketoiminnan kuvaukseen liittyvän dokumentoinnin tärkein osa on toimintoarvioinnin esittäminen,

jossa kuvataan konserniyritysten välisten toimintojen, riskien ja omaisuuden jakautuminen (Valtioneuvoston kanslia, 2014).

Tärkeänä osana master filea on konsernin aineettoman omaisuuden esittäminen. Aineettoman omaisuuden omistamiseen, hyödyntämiseen ja kehittämiseen liittyvät toimintasuunnitelmat tulee esittää. Olennaista on lisäksi osoittaa tutkimus- ja kehitystoiminnan ensisijainen maantieteellinen sijainti. Aineettoman omaisuuden kuvauksesta tulee lisäksi ilmetä tutkimus- ja kehitystoiminnan ja aineettomien hyödykkeiden keskeisimmät siirtohinnoitteluperiaatteet. Master file sisältää edellä mainittujen lisäksi kuvauksen konsernin sisäisistä ja ulkoisista rahoitustoiminnoista, konsernin tilinpäätöksestä ja ennakkollisista kannanotoista liittyen rajat ylittäviin maiden väliseen tulojen jakautumiseen. (Verohallinto, 2022e.)

VML 14 b §:n 1 momenttiin sisältyvä konsernitietoja koskeva dokumentointivelvoite on tietosisällöltään yhdenmukainen OECD:n ohjeistuksen kanssa. Konsernin siirtohinnoittelun arvioiminen vaatii, että konsernin toimialaa ja liiketoimintaa ymmärretään kattavasti. Täten master filen laatiminen on keskeisessä osassa siirtohinnoitteludokumentointia. (Verohallinto, 2022e.)

3.2.4 Local file

Local file antaa yksityiskohtaisen selvityksen yksittäisen verovelvollisen toiminnasta ja siirtohinnoittelusta (OECD, 2022a). Local fileen tulee sisällyttää kuvaus paikallisen yksikön, eli yksittäisen verovelvollisen, organisaatio- ja hallintorakenteesta, yksityiskohtaiset tiedot liiketoiminnasta ja liiketoimintastrategiasta sekä tiedot keskeisimmistä kilpailijoista. Seuraavana local filessa tulee olla selvitys verovelvollisen etuyhteyssuhteista sekä tiedot tehdyistä etuyhteysliiketoimista. Verovelvollisen on esitettävä toiminto- ja vertailuarviointi tehtyihin etuyhteysliiketoimiin liittyen. (OECD, 2014b.) Vertailuarvioinnissa etuyhteysliiketoimen ehtoja verrataan riippumattomien osapuolten suorittamaan, vastaavaan liiketoimeen (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Local filessa kuvataan lisäksi käytetty siirtohinnoittelumenetelmä sekä perustelut kyseisen menetelmän valinnalle. Local filen taloudellisten tietojen osio sisältää tilikauden tilinpäätöksen. (OECD, 2014.)

Local filen ja master filen avulla varmistetaan, että verovelvollinen noudattaa siirtohinnoittelussaan markkinaehtoperiaatetta. Local fileen sisällytetään siirtohinnoittelun arvioinnin kannalta sellaiset oleelliset tiedot, jotka liittyvät eri lainkäyttöalueilla sijaitseviin etuyhteysyritysten välisiin, ja lainkäyttöalueen verotuksen kannalta oleellisiin liiketoimiin. (OECD, 2022a.) Local file antaa hyvin yksityiskohtaisen kuvauksen yksittäisen verovelvollisen harjoittamasta liiketoiminnasta (Verohallinto, 2022e).

3.2.5 Maakohtainen raportointi

Kolmas osa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden dokumentointivelvoitteesta koskee verotuksen maakohtaista raportointia (Verohallinto, 2021c). BEPS-toimintasuunnitelman verotuksen maakohtaista raportointia koskeva kohta (kohta 13) on yksi neljästä toimintasuunnitelman minimistandardista (OECD n.d.-h). Suomessa verotuksen maakohtaisesta raportista ja sen sisällöstä säädetään VML 14 d §:ssä ja 14 e §:ssä (Verohallinto, 2021c).

Verotuksen maakohtaisessa raportissa annetaan vuosittain tiedot kunkin veroalueen tuloista, tuloksesta ennen veroja sekä maksetuista ja kertyneistä tuloveroista. Lisäksi monikansallisten yritysten tulee esittää maakohtaisessa raportissa työntekijöidensä lukumäärä, oman pääoman kirjanpidollinen arvo, kertyneet voittovarot sekä aineelliset hyödykkeet. (OECD, 2015f.) Maakohtainen raportti osoittaa konsernin tulojen, verojen ja toiminnan jakautumisen eri valtioiden kesken (OECD, 2022a).

Maakohtaisen raportin antamista edellytetään monikansallisilta konserneilta, joiden vuosittainen konsolidoitu konserniliikevaihto on vähintään 750 miljoonaa euroa. VML 14 d §:n 1 momentin mukaan Suomessa yleisesti verovelvollisen konsernin ylin emoyhtiö on selvitysvelvollinen, jonka tulee antaa verotuksen maakohtainen raportti. (Verohallinto, 2021c.) Maakohtaista raporttia voidaan hyödyntää esimerkiksi siirtohinnoittelun riskiarvioinnissa. Lisäksi maakohtaisen raportin avulla on mahdollista arvioida muita BEPS-riskejä. Maakohtainen raportti ei kuitenkaan korvaa yksittäisten liiketoimien siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden arviointia, eikä se täten sellaisenaan osoita siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta. (OECD, 2022a.)

3.3 Siirtohinnoittelumenetelmät

Siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus verotusta varten osoitetaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden menetelmien avulla (Valtioneuvoston kanslia, 2014). OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa kuvataan eri siirtohinnoittelumenetelmiä, joita hyödyntämällä varmistetaan etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuus. OECD:n ohjeissa esitetään lisäksi millaisiin liiketoimiin eri menetelmät soveltuvat. (Wikström ym., 2015, s. 307.) Mitään yksittäistä menetelmää ei voida pitää sopivana kaikissa mahdollisissa tilanteissa (Verohallinto, 2022e). Siirtohinnoittelumenetelmän valinnan tavoitteena on siis löytää kullekin yksittäiselle tapaukselle ja tietyn liiketoimen hinnoittelulle sopivin menetelmä (OECD, 2022a). Sopivimman siirtohinnoittelumenetelmän valinta tarkoittaa, että menetelmää voidaan luotettavasti soveltaa liiketoimen hinnoittelua varten (Verohallinto, 2022e).

Siirtohinnoittelumenetelmät jaetaan perinteisiin menetelmiin ja voittoon perustuviin liiketoimivoittomenetelmiin. Markkinahintavertailumenetelmä, jälleenmyyntihintamenetelmä, ja kustannusvoittolisämenetelmä ovat perinteisiä liiketoimimenetelmiä. Liiketoiminettomarginaalimenetelmä ja voitonjakamismenetelmä ovat puolestaan liiketoimivoittomenetelmiä. (Verohallinto, 2022e.) Perinteisiä siirtohinnoittelumenetelmiä pidetään yleisesti suorimpina ja varmimpina keinoina etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuutta todennettaessa, sillä etuyhteysliiketoimessa käytetyn hinnan ja riippumattomien osapuolten vertailukelpoisessa liiketoimessa käytetyn hinnan väliset mahdolliset erot ovat johdettavissa osapuolten kaupallisista ja rahoituksellisista suhteista (OECD, 2022a).

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisten menetelmien lisäksi myös muiden menetelmien käyttäminen on mahdollista. Muiden menetelmien soveltaminen edellyttää kuitenkin markkinaehtoista lopputulosta. (Valtioneuvoston kanslia, 2014.) Mikäli verovelvollinen käyttää muuta kuin OECD:n ohjeiden mukaista menetelmää, tulee verovelvollisen antaa selvitys siitä, miksi menetelmä on sovellettu paremmin kyseiseen liiketoimeen. Tavallisesti yksi siirtohinnoittelumenetelmä riittää tietyn liiketoimen markkinaehtoisuuden todentamista varten. Haastavissa tapauksissa voidaan kuitenkin käyttää useampaa kuin yhtä menetelmää. (OECD, 2022a.)

3.3.1 Markkinahintavertailumenetelmä

Markkinahintavertailumenetelmä (*comparable uncontrolled price method, CUP*) perustuu yrityksen etuyhteysliiketoimessa käytetyn tuotteen tai palvelun hinnan vertaamista toisistaan riippumattomien yritysten keskinäisessä, vertailukelpoisessa liiketoimessa käytettyyn hintaan (Myrsky & Linnakangas, 2009, s. 279). Näiden kahden hinnan väliset mahdolliset erot voivat osoittaa, ettei etuyhteysliiketoimessa ole noudatettu markkinaehtoperiaatteen mukaisia ehtoja. Riippumattomien osapuolten välistä liiketoimea voidaan pitää etuyhteysliiketoimelle vertailukelpoisena, jos vertailtavien liiketoimien tai niiden osapuolten välinen ero ei olennaisesti vaikuttaisi hintaan avoimilla markkinoilla tai kun erojen olennaiset vaikutukset voidaan poistaa tarpeeksi tarkkoilla oikaisuilla. (OECD, 2022a.)

Markkinahintavertailumenetelmää käytettäessä liiketoimien vertailukelpoisuuden arviointi korostuu. Menetelmässä on mahdollista käyttää sisäistä tai ulkoista vertailukohdetta. Sisäisellä vertailukohteella tarkoitetaan esimerkiksi riippumattoman osapuolen ja toisen konserniyhtiön välistä samankaltaista liiketoimea. Ulkoinen vertailukohde on puolestaan riippumattomien osapuolten välinen vertailukelpoinen liiketoimi. Markkinahintavertailumenetelmää pidetään OECD:n menetelmistä ensisijaisena ja luotettavimpana, mikäli vertailukelpoinen liiketoimi löydetään. (OECD, 2022a.) Markkinahintavertailumenetelmän käyttö edellyttää kuitenkin riittäviä tietoja vertailukelpoisista liiketoimista, joita voi olla haastavaa löytää. (Verohallinto, 2022e.) Pienetkin erot tuotteiden ominaisuuksissa voivat vaikuttaa käytettyyn hintaan, jolloin liiketoimet eivät ole enää vertailukelpoisia (OECD, 2022a). Menetelmää voidaan parhaiten soveltaa ominaisuuksiltaan samankaltaisten tavaroiden, kuten massatuotteiden ja raaka-aineiden siirtohinnoitteluun (Myrsky & Linnakangas, 2009, s. 279).

3.3.2 Jälleenmyyntihintamenetelmä

Jälleenmyyntihintamenetelmässä (*resale price method, RPM*) tarkastellaan etuyhteysosapuolelta ostetun tuotteen jälleenmyyntihintaa konsernin ulkopuoliselle, riippumattomalle yhtiölle (OECD, 2022a). Menetelmässä jälleenmyyntihinnasta vähennetään tavallinen jälleenmyyntikate, jolloin jäljelle jäävä osuus kuvaa

markkinaehtoista hintaa. Jälleenmyyntikate kuvaa myynnistä ja muista toiminnoista aiheutuneita kustannuksia, ottaen huomioon jälleenmyyjälle syntyvän kohtuullisen voiton. Jälleenmyyntikatteen eli bruttokatteen suuruuden määrittämiseen vaikuttaa lisäksi liiketoiminnan riskien ja toimintojen arviointi. (OECD, 2022a.)

Markkinaehtoista bruttokatetta määriteltäessä voidaan hyödyntää saman jälleenmyyjän myyntikatetta, jonka se ansaitsee ostaessaan ja myydessään tuotteita vertailukelpoisissa riippumattomien osapuolten kanssa tehdyissä liiketoimissa. Kuten markkinahintavertailumenetelmä, myös jälleenmyyntihintamenetelmä vaatii tietoja vertailukelpoisista liiketoimista. Jälleenmyyntihintamenetelmää sovellettaessa tuotteiden välisillä pienillä eroilla ei ole kuitenkaan yhtä suurta vaikutusta vertailukelpoisten liiketoimien arviointiin, jolloin vertailukelpoisten tuotteiden vaatimukset eivät ole yhtä tiukat. Tuotteiden samankaltaisuus katsotaan kuitenkin eduksi menetelmän käyttämisen kannalta. Jälleenmyyntihintamenetelmä on soveltuvien tilanteisiin, joissa konserniyhtiön jälleenmyyjä ei tuota merkittävää lisäarvoa tuotteelle. (OECD, 2022a.) Menetelmää voidaan lisäksi hyödyntää tuotteen valmistajayhtiön hinnoittelun arvioinnissa (Myrsky & Linnakangas, 2009).

3.3.3 Kustannusvoittolisämenetelmä

Kustannusvoittolisämenetelmässä (*cost plus method, CP*) tarkastellaan lähtökohtaisesti kustannuksia, jotka syntyvät tuotteen tai palvelun myynnistä ja toimittamisesta etuyhteysosapuolelle. Markkinaehtoinen siirtohintamuodostuu, kun kustannuksiin lisätään kohtuullinen voitto eli voittolisä. Voittolisän suuruuteen vaikuttavat vallitseva markkinatilanne sekä myyjäosapuolen toteutetut toiminnot. Voittolisän suuruus voidaan ihanteellisessa tapauksessa määrittää hyödyntäen sisäistä vertailukohdetta, eli sitä voittolisää, jonka sama myyjäyhtiö ansaitsee riippumattoman osapuolen kanssa tekemästään liiketoimesta. Voittolisän suuruuden määrittäminen voi tapahtua myös ulkoisen, vertailukelpoisen liiketoimen toteuttaneen, riippumattoman yrityksen ansaitseman voittolisän avulla. (OECD, 2022a.)

Kustannusvoittolisämenetelmän katsotaan soveltuvan parhaiten puolivalmisteiden tai konsernin sisäisten palvelujen hinnoitteluun (OECD, 2022a). Kustannusvoittolisämenetelmän käyttäminen siirtohinnoittelumenetelmänä voi

kuitenkin olla haastavaa, sillä tietoa vertailukohteiden bruttokatteista ei usein ole saatavilla. Tietojen luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden varmentaminen voi myös osoittautua haasteelliseksi. (Verohallinto, 2022e.)

3.3.4 Liiketoiminettomarginaalimenetelmä

Liiketoiminettomarginaalimenetelmän (*transactional net margin method, TNMM*) tarkoituksena on selvittää verovelvollisen saama nettovoitto, jonka verovelvollinen on saanut etuyhteisyriyten välisestä liiketoimesta (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Nettovoittoa arvioidaan kyseiseen liiketoimeen soveltuvimpaan perusteeseen kuten kustannuksiin, myyntiin tai taseen loppusummaan. Verovelvollisen tietystä liiketoimesta saamaa nettovoittoa (liikevoittoa) verrataan riippumattomien osapuolten samankaltaisesta liiketoimesta saamaan liikevoittoon. (OECD, 2022a.) Vertailulukuna käytetään siis yleisimmin liikevoittoa, jota käytettäessä tuloveroilla sekä rahoitustuotoilla ja -kuluilla ei ole vaikutusta vertailuun (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 130).

Liiketoiminettomarginaalimenetelmä soveltuu käytettäväksi etenkin tilanteissa, joissa ainoastaan liiketoimen toinen osapuoli käyttää liiketoimessa arvokasta aineetonta omaisuutta ja tekee ainutlaatuisia panostuksia, kun taas toinen osapuoli harjoittaa yksinkertaista liiketoimintaa esimerkiksi tuottamalla tavaroita (OECD, 2022a). Tällaisessa tapauksessa testattavaksi osapuoleksi valitaan yksinkertaisempia liiketoimia harjoittava osapuoli, jonka liikevoittoa käytetään markkinaehtoisuuden arvioinnissa (Verohallinto, 2022e).

Liiketoiminettomarginaalimenetelmä soveltuu hyvin siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden tarkasteluun tilanteissa, joissa vertailukohteista on haastavaa löytää riittävästi tietoa vertailun suorittamiseksi muiden menetelmien avulla (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Yksi merkittävä liiketoiminettomarginaalimenetelmän vahvuus on se, että liiketapahtumakohtaiset erot tai tuotteiden mahdolliset erot vaikuttavat vähän liikevoittoa osoittaviin tunnuslukuihin (OECD, 2022a). Lisäksi menetelmän vahvuutena on se, että vertailuun käytettäviä muiden yhtiöiden liikevoittotason tietoja on suhteellisen helposti ja luotettavasti löydettävissä tietokannoista (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 130).

Liiketoiminettomarginaalimenetelmä onkin yleisimmin käytetty siirtohinnoittelumenetelmä (Verohallinto, 2022e).

3.3.5 Voitonjakamismenetelmä

Voitonjakamismenetelmässä (*transactional profit split method, TPSM*) tarkastellaan konserniyhtiöiden yhteisestä liiketoimesta syntynyttä, osapuolten välillä jaettavaa voittoa. Voitto määritetään jaettavaksi tavalla, jonka toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat toteuttaneet samankaltaisessa liiketoimessa. (OECD, 2022a.) Menetelmässä etuyhteysliiketoimen osapuolten keskinäinen voitonjakosuhde määritetään siis markkinaehtoisella tavalla (Myrsky & Linnakangas, 2009, s. 280).

Voitonjakamismenetelmä soveltuu liiketoimiin, joissa kummankin osapuolen toiminnot ovat arvokkaita ja ainutlaatuisia sekä silloin, kun kumpikin osapuolista kontrolloi liiketoimen riskejä (Verohallinto, 2022e). Arvokkaasta ja ainutlaatuisesta panoksesta esimerkkinä voi olla kummankin yrityksen liiketoimeen tuoma arvokas aineeton omaisuus (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 137). Menetelmä voi olla tarkoituksenmukainen lisäksi tilanteissa, joissa yritysten toiminta on pitkälle integroitunutta (OECD, 2022a). Voitonjakamismenetelmässä vaatimukset vertailukelpoisuudelle ovat OECD:n siirtohinnoittelumenetelmistä alhaisimmat. Menetelmän soveltaminen on mahdollista myös ilman vertailutietoja. Tällaisessa tilanteessa edellytetään kuitenkin jakoperusteen perustelua. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 144.)

3.4 Siirtohinnoittelun ongelmakohdat

Siirtohinnoitteluun liittyvät kysymykset ovat yksi merkittävimmistä verotukseen liittyvistä haasteista, joita monikansalliset yritykset ja veroviranomaiset kohtaavat. Siirtohinnoittelukysymykset voivat olla haastavia ja ne vaativat niin yrityksiltä kuin viranomaisilta paljon resursseja. (OECD, 2012.) Yhtenä suurena ongelmana siirtohinnoitteluun liittyen on se, kuinka erityyppisten transaktioiden markkinaehtoisuus todetaan käytännössä. Markkinaehtoisen hinnan selvittäminen voi olla vaikeaa ja myös valtioiden välillä voi olla erimielisyyksiä siitä, mikä on sopiva markkinaehtoinen korvaus. (Helminen, 2022.) Veroviranomaiset ja yritykset voivat

lisäksi päätyä erilaisiin tulkintoihin markkinaehtoisesta hinnoittelusta monimutkaisissa siirtohinnoittelukysymyksissä. Yritysten voi tällöin olla haasteellista näyttää, että ne ovat pyrkineet määrittämään siirtohinnoittelunsa markkinaehtoisuuden kohtuullisiin odotuksiin nähden. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 29.) Monissa konserneissa riittävän ja oikeanlaisen taloudellisen tiedon saatavuus siirtohinnoittelulaskelmien perustaksi koetaan lisäksi haasteelliseksi (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 106).

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa mainitaan, että usein on vaikea kerätä riittävä määrä tarpeellista tietoa markkinaehtoperiaatteen tarkkaa soveltamista varten. Konserniyhtiöt voivat käydä keskenään kauppaa tuotteilla tai palveluilla, joita ei ole sellaisinaan saatavilla avoimilla markkinoilla. Periaatteen soveltaminen voi myös olla haastavaa, sillä konserniyhtiöiden osapuolet ovat usein toiminnallisesti erikoislaatuisia. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 47.) Puutteelliset tiedot vertailukohteista vaikeuttavat tällöin liiketoimien vertailukelpoisuuden arviointia (Verohallinto, 2022e). Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen käytännössä ei siis ole yksinkertaista (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 47).

Konsernin sisäiset rahoitustapahtumat ovat merkittävässä osassa kansainvälisten yritysten liiketoiminnassa. Konsernin sisäistä rahoitusta voivat olla erilaiset konsernin sisäiset lainat, takaukset, konsernitilijärjestelyt eli cash pool-järjestelyt sekä erilaiset suojausinstrumentit. (Verohallinto, 2022g.) Konsernin sisäistä rahoitusta pidetään siirtohinnoittelun verotuskysymyksissä erityisen vaikeana osa-alueena. Tämä johtuu osin siitä, että rahoituksen alueella oikeudellisten ja taloudellisten seikkojen ei katsota täysin kohtaavan. Konsernin sisäisissä rahoitussuhteissa ei yleisesti ole taloudellista merkitystä onko rahoitus omaa vai vierasta pääomaa, sillä riskin merkitys poikkeaa olennaisesti riippumattomien osapuolten välisistä suhteista. Esimerkiksi konserniyhtiön rahoituksen tullessa kokonaisuudessaan konsernin emoyhtiöltä, ei pääoman takaisinmaksujärjestyksellä tai muodollisten rahoitussopimusten tuoton ja riskin jaolla ole juuri merkitystä. (Knuutinen, 2015.)

Siirtohinnoittelun markkinaehtoperiaate on saanut osakseen kritiikkiä sen vuoksi, että sen katsotaan mahdollistavan voitonsiirron alhaisemman verotuksen maihin (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 46). Siirtohinnoittelun väärinkäytökset

voitonsiirtotarkoituksessa voivat aiheuttaa veropohjan rapautumista (Sebele-Mpofu, Mashiri & Schwartz, 2021). Siirtohinnoittelun väärinkäytöksillä tarkoitetaan epäeettistä tulojen ja menojen kohdistamista, jonka tavoitteena on verotettavan tulon alentaminen (OECD, 2012). Kehitysmaiden katsotaan kärsivän eniten siirtohinnoitteluun liittyvästä manipuloinnista (Sebele-Mpofu ym., 2021).

Yhtenä siirtohinnoittelun ongelmana on lisäksi eri valtioiden erilaiset markkinatilanteet (Valtioneuvoston kanslia, 2014). Esimerkiksi konsernin laajentaessa toimintaa uudelle markkina-alueelle, voi jonkin yhtiön toiminta olla tappiollista johtuen markkinaosuuden kasvattamisesta aiheutuvista alhaisista katteista tai toiminnan tehottomuudesta. Tällöin tulee arvioida sitä, jatkaisiko riippumaton yritys tällaista toimintaa samojen ehtojen ollessa voimassa. (Verohallinto, 2022f.)

3.4.1 Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu

Aineettoman omaisuuden osuus kansainvälisten konsernien liiketoiminnan arvosta on huomattava (Verohallinto, 2022h). Aineettomaan omaisuuteen liittyvien liiketoimien siirtohinnoittelussa tulee noudattaa markkinaehtoperiaatetta. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden arvioiminen on kuitenkin usein osoittautunut haasteelliseksi. Aineettoman omaisuuden moniulotteisen ja haastavan luonteen vuoksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin on sisällytetty aineetonta omaisuutta koskeva luku VI. (Verohallinto, 2022e.)

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden määritelmän mukaan aineeton omaisuus voidaan määritellä seuraavasti:

”Aineettomalla omaisuudella tarkoitetaan omaisuutta, joka ei ole fyysistä tai rahoitukseen liittyvää omaisuutta, jota voidaan omistaa tai jota voidaan kontrolloida taloudellisessa toiminnassa ja jonka käyttö tai siirto tulisi korvata, jos se tapahtuisi riippumattomien osapuolten välisessä liiketoimessa samankaltaisissa, vertailukelpoisissa olosuhteissa.” (OECD, 2022a.)

Siirtohinnoittelussa aineettoman omaisuuden määritelmä on sen juridista tai kirjanpidollista määritelmää laajempi (OECD, 2022a). Aineetonta omaisuutta voi syntyä tutkimus- ja kehitystoiminnan, valmistustoiminnan sekä esimerkiksi myynti- ja

markkinointitoiminnan tuloksena. Tyypillisimmillään aineetonta omaisuutta ovat patentit, tavaramerkit ja tekijänoikeudet. (Verohallinto, 2022h.) Aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun liittyvissä tapauksissa keskiössä tulisi olla arviointi siitä, mitä riippumattomat osapuolet sopisivat vertailukelpoisessa liiketoimessa (OECD, 2022a). Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu voi kuitenkin sen ainutlaatuisen luonteen vuoksi olla vaikeaa (Verohallinto, 2022h). Yhtenä haasteena aineettoman omaisuuden liiketoimien siirtohinnoittelussa on se, että vertailukohteita ei ole helppo löytää (Verohallinto, 2022e).

Aineettoman omaisuuden tuottama tulo on lähtökohtaisesti aineettoman omaisuuden omistajalle kuuluvaa tuloa. Aineettoman omaisuuden kehittämisessä voi kuitenkin olla mukana sen juridisen omistajan lisäksi muita konserniyhtiöitä, jotka tulee selvittää, sillä kehitystoiminnassa mukana olleiden yhtiöiden tulee saada markkinaehtoinen korvaus riskistä ja panostuksistaan. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa on olennaista kyseessä olevan liiketoimen tosiasiallinen muoto. Lisensointi ja kauppa ovat aineettomaan omaisuuteen liittyvistä liiketoimista tavallisimpia. (Verohallinto, 2022h.) Aineettoman omaisuuden kauppa voidaan toteuttaa esimerkiksi sen kontrolloinnin ja hyödyntämisen tehokkuuden parantamiseksi (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 233). Aineettoman omaisuuden kaupassa myyjäosapuoli luopuu aineettomasta omaisuudesta ja siihen liittyvistä tuotoista lopullisesti (Verohallinto, 2022h). Lisensointi puolestaan liittyy aineettoman omaisuuden käyttöoikeuden luovutukseen yhdelle tai useammalle yhtiölle korvausta vastaan (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 237). Maksettava korvaus on yleisesti joko juokseva rojaltili tai kertakorvaus (Verohallinto, 2022h). Kummassakin tapauksessa, niin aineettoman omaisuuden kaupassa kuin käyttöoikeuden luovutuksessa, ongelmaksi voi muodostua maksettavan korvauksen suuruuden määrittäminen (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 237).

Aineettoman omaisuuden siirtohintanalyysissä selvitetään konserniyhtiöiden oikeutta aineettomasta omaisuudesta kertyneeseen tuloon (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 226). Konserniyhtiöt voivat suorittaa ja kontrolloida toimintoja, jotka liittyvät aineettoman omaisuuden kehittämiseen (*development*), parantamiseen (*enhancement*), ylläpitoon (*maintenance*), suojaamiseen (*protection*) ja hyödyntämiseen (*exploitation*). Näitä toimintoja kutsutaan siirtohinnoittelussa DEMPE-toiminnoiksi. (Verohallinto, 2022h.) Aineetonta omaisuutta koskevan toimintoanalyysin keskeisin

tavoite on tunnistaa edellä mainittuja toimintoja suorittavat konserniyhtiöt, jotta aineettomaan oikeuteen liittyvät tuotot voidaan allokoida niille yhtiöille, jotka suorittavat kyseisiä toimintoja. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 228.)

Aineeton omaisuus on luonteeltaan niin ainutlaatuista, että sen hinnoittelu on yleisesti haastavaa (Verohallinto, 2022g). OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan aineettoman omaisuuden liiketoimien hinnoitteluun liittyviä haasteita voivat olla vertailukohteiden puute ja aineettoman omaisuuden arvostamisen vaikeus (OECD, 2022a). Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelumenetelmän valinnassa on tärkeää tarkastella liiketoimia tapauskohtaisesti (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 229). Aineetonta omaisuutta koskevien liiketoimien markkinaehtoisuuden todentamiseen voidaan käyttää mitä tahansa OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa mainittua menetelmää. Käyttökelpoisimpina menetelminä aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden todentamiseksi pidetään markkinahintavertailumenetelmää ja voitontjakamismenetelmää. (Verohallinto, 2022e.)

Aineetonta omaisuutta koskevan liiketoimen markkinaehtoisuuden arviointiin voidaan käyttää lisäksi erilaisia arvostamistekniikoita, mikäli aineettomalle omaisuudelle ei löydetä luotettavia vertailukohteita. Arvostamistekniikoita voidaan hyödyntää osana valittua siirtohinnoittelumenetelmää. OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa esitetään tekniikoita, joissa hyödynnetään aineettoman omaisuuden tuottamien tulevien tulojen diskonttausta nykyarvoon. (Verohallinto, 2022e.)

Aineettoman omaisuuden arvon määrittäminen sen luovutushetkellä voi joissakin tilanteissa olla haasteellista. Markkinaehtoisin hinnan määrittäminen voi olla vaikeaa esimerkiksi tilanteessa, jossa aineettoman omaisuuden kerryttämästä tuotosta ja odotetuista hyödyistä ei ole luovutushetkellä käytettävissä riittävästi tietoa. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 247.) Aineettoman omaisuuden arvo voi tällöin olla huomattavasti suurempi tai pienempi, kuin mikä sen arvoksi on luovutushetkellä arvioitu. Epävarmoissa aineettoman omaisuuden arvostamistilanteissa yritysten tulee liittää dokumentointiinsa selvitys siitä, luovuttaisiko riippumaton osapuoli aineettoman omaisuuden ilman mekanismia, jolla epävarma arvostaminen voitaisiin jälkikäteen oikaista. (Verohallinto, 2022e.) Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli riippumattomat osapuolet neuvottelisivat liiketoimen hinnoittelun uudelleen

liiketoimen jälkeen tapahtuneista merkittävistä muutoksista johtuen, tulisi myös tarkasteltavan liiketoimen hinnoittelua tällöin oikaista. Etuyhteysosapuolet voivat kuitenkin osoittaa, että ne ovat ottaneet mahdollisen arvonmuutoksen sopimuksentekohetkellä huomioon sisällyttämällä sopimukseen mahdollisuuden hinnanoikaisuun. (Raunio & Karjalainen, 2018, s. 248.)

3.4.2 Korkeariskiset siirtohinnoittelujärjestelyt

Markkinaehtoperiaate on hyödyllinen ja käytännöllinen standardi, joka auttaa veroviranomaisia ja verovelvollisia arvioimaan etuyhteysliiketoimien siirtohinnoittelua. Periaate on kuitenkin altis manipuloinnille johtuen osin siitä, että markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevat ohjeet korostavat toimintojen, varojen ja riskien sopimuskohtaista kohdentamista. Manipulointi voi johtaa sellaisiin lopputuloksiin, jotka eivät vastaa konserniyritysten taloudellisen toiminnan luomaa arvoa. (OECD, 2015g.)

Tietyntyyppisissä järjestelyissä mukana olevat yritykset nostavat riskiprofiliaan. Tällaiset järjestelyt voivat osoittaa, ettei siirtohinnoittelussa mahdollisesti noudateta markkinaehtoperiaatetta. Esimerkkejä tällaisista korkeariskisistä siirtohinnoittelujärjestelyistä voivat olla tilanteet, joissa konserniyhtiöt käyttävät aineetonta omaisuutta mutta eivät maksa sen käytöstä rojalteja. Myös tilanteet, joissa konserniyhtiöt maksavat erittäin suuria hallinnointipalkkioita, rojalteja tai muita korvauksia immateriaalioikeuksien käytöstä ovat tällaisia korkeariskisiä siirtohinnoittelujärjestelyitä. Lisäksi toiminnan jatkuva tappiollisuus, palvelujen tai rahoituksen tarjoaminen ilman virallisia sopimuksia sekä se, että konsernin sisäisten lainojen ehdot, kuten korkotaso ja takaisinmaksuaikataulu eivät ole markkinaehtoisia, viittaavat korkeariskisiin siirtohinnoittelujärjestelyihin. (OECD, 2012.) Siirtohinnoitteluun liittyy riskejä myös silloin, kun etuyhteisyrittäjä sijaitsee alhaisen verotuksen lainkäyttöalueella. Tällöin siirtohinnoittelu poikkeaa todennäköisemmin markkinaehtoisesta hinnoittelusta. On kuitenkin tärkeää huomioida, että liiketoimet alhaisen verotuksen maiden etuyhteysosapuolten kanssa eivät itsessään ole osoitus siitä, ettei hinnoittelussa noudatettaisi markkinaehtoperiaatetta. (OECD, 2013b.)

Siirtohinnoitteluun liittyvän riskienhallinnan tärkeys on kuitenkin kasvanut monikansallisissa yrityksissä viime vuosina. Yksi syy tähän on se, että veroviranomaiset ovat alkaneet kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota kansainvälisten yritysten siirtohinnoitteluun ja siirtohinnoittelun riskeihin. Lisäksi siirtohinnoitteluun liittyvää sääntelyä on tiukennettu. Siirtohinnoittelun riskienhallinnan kasvaneeseen merkitykseen vaikuttaa lisäksi yritysten maineeseen liittyvät riskit. (Ernst & Young, 2016.) Riskejä sisältävien tilanteiden tunnistaminen sekä riittävä siirtohinnoitteludokumentointi vähentävät siirtohinnoitteluriskejä. Suomessa yhtiöiden, jotka ovat velvollisia laatimaan siirtohinnoitteludokumentaation, tulee antaa veroilmoituksen liitteenä lomake 78. Lomakkeella annetaan selvitys yrityksen siirtohinnoittelusta. Verohallinto voi lomakkeen 78 tietojen avulla arvioida siirtohinnoittelun riskitasoa. (PricewaterhouseCoopers, 2020b.)

3.5 BEPS-hankkeen tavoitteet siirtohinnoittelun suhteen ja hankkeen siirtohinnoittelua koskevien kohtien 8–10 vaikutus

BEPS-toimenpidesuunnitelma pyrkii varmistamaan, ettei matalan verotuksen maissa sijaitsevia, vähäisen taloudellisen toiminnan yhtiöitä voitaisi enää hyödyntää voitonsiirrossa. BEPS-hankkeen siirtohinnoittelua koskevien kohtien 8–10 avulla varmistetaan, että siirtohinnoittelun lopputulokset perustuvat nykyistä paremmin arvонуontiin. (OECD, 2015g.) Toimet vahvistavat nykyisiä standardeja, selkeyttävät markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevaa ohjeistusta sekä selventävät lähestymistapaa vaikeasti arvostettavien aineettomien oikeuksien (*hard-to-value-intangibles*, *HTVI*) markkinaehtoiseen siirtohinnoitteluun. Kohtien 8–10 avulla pyritään vähentämään kansainvälisten yritysten harjoittamaa voitonsiirtoa alhaisen tai olemattoman verotuksen maihin. (OECD, n.d.-f)

BEPS-toimenpidesuunnitelman tavoitteet siirtohinnoittelun suhteen keskittyvät kolmeen keskeiseen osa-alueeseen. Toimenpidesuunnitelman kohta 8 liittyy aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelukysymyksiin. Osa-alue on merkittävä, sillä aineettomaan omaisuuteen liittyvien liiketoimien tuottojen keinotekoinen kohdentaminen on yksi merkittävimmistä veropohjaa rapauttavista voitonsiirron keinoista. Aineetonta omaisuutta koskevan ohjeistuksen mukaan aineettoman omaisuuden juridinen omistus ei yksinään ole peruste sen hyödyntämisestä

kertyneisiin tuottoihin. Konserniyhtiöt, jotka suorittavat merkittäviä arvoa luovia toimintoja ja hallitsevat liiketoimeen liittyviä taloudellisia riskejä, ovat oikeutettuja panostuksiaan vastaavaan tuottoon. (OECD, 2015g.)

Toimenpidesuunnitelman kohta 9 käsittelee sopimusperusteista riskien allokointia. Tarkastelun kohteena on riskien, tuottojen ja pääoman allokointi omistajuuden perusteella. Tuottojen ja riskien allokoinnin tulee tapahtua tosiasiallisesti suoritettujen toimien perusteella, eikä sopimuksen tule olla ratkaisevassa osassa riskin kohdentumisessa. (OECD, 2015g.) Riskien kohdistaminen osapuolten välillä ainoastaan sopimusperusteisesti vaikuttaa merkittävästi veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon. Riskien kohdentamisessa tulee ottaa huomioon osapuolten mahdollisuudet tosiasialliseen päätöksentekoon. Riskin allokoinnissa on keskeistä huomioida sopimukseen perustuvan riskin lisäksi osapuolen taloudellinen kyky kantaa riski. (Valtiovarainministeriö, 2017.) Kohdan mukaan voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen estämiseksi siirtohinnoittelusääntöjä tulee kehittää. Esimerkiksi konserniyhtiön toimiessa ainoastaan rahoittajana, katsotaan sen olevan oikeutettu tuottoihin, jotka ovat linjassa sen arvoa luovan toiminnan kanssa. Lisäksi sopimusperusteisten riskien tulee siis olla linjassa tosiasiallisten toteutettujen toimien kanssa. (OECD, 2015g.)

Kohdassa 10 tarkastellaan muita yleisiä korkeariskisiä liiketoimia ja voitonsiirron keinoja, kuten etuyhteisyriyten välisiä liiketoimia, jotka eivät ole kaupallisesti järkeviä sekä siirtohinnoittelumenetelmien käyttöä tavalla, joka johtaa voittojen keinotekoiseen allokointiin. Kohdan tarkoituksena on varmistaa siirtohinnoittelumenetelmien käyttäminen tavalla, joka allokoii tuotot taloudellisen toiminnan perusteella. Lisäksi kohdassa käsitellään tietyn tyyppisten konsernin sisäisten maksujen kuten hallinnointipalkkioiden kautta tapahtuvaa voitonsiirtoa. Kohdan yleisenä tavoitteena on kehittää sääntöjä, jotka estävät sellaisia liiketoimia, joita toisistaan riippumattomat osapuolet eivät tekisi. (OECD, 2015g.)

BEPS-hankkeen kohtien 8–10 ohjeistukset sisältyvät OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin. Siirtohinnoitteluohjeiden liitteeksi sisällytettiin esimerkiksi lisäohjeistus koskien lähestymistapaa vaikeasti arvostettavien aineettomien oikeuksien siirtohinnoitteluun. Ohjeistus lisää verotuksen ennustettavuutta, vähentää

kaksinkertaisen verotuksen riskiä ja valtioiden veroviranomaisten välisiä erimielisyyksiä sekä lisää ymmärrystä vaikeasti arvostettavien aineettomien oikeuksien siirtohinnoitteluun liittyvän lähestymistavan soveltamiseen liittyen. (OECD, 2022b.)

BEPS-hankkeen siirtohinnoittelua koskevat toimenpiteet selkeyttävät OECD:n siirtohinnoitteluohjeita liittyen markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen, mutta ne eivät kuitenkaan tule muuttamaan markkinaehtoisen hinnoittelun määrittämistä. Kohdat 8–10 vahvistavat vaatimusta siitä, että siirtohinnoittelun tulee perustua entistä enemmän liiketoimeen liittyviin tosiasiallisiin taloudellisiin riskeihin ja suoritettuihin toimintoihin. Riskien allokointi ainoastaan sopimusehtoja muuttamalla ei ole enää BEPS-hankkeen uudistusten myötä mahdollista. (Valtiovarainministeriö, 2017.)

Siirtohinnoittelua koskevien uudistusten myötä kansainvälisten yritysten tulee tehostaa siirtohinnoitteluprosessejaan, sillä uudistukset edellyttävät yksityiskohtaista ymmärrystä liiketoiminnan riskeistä sekä siitä, mitkä yhtiöt kontrolloivat päätöksentekotoimintoja riskeihin liittyen. Tämä voi osaltaan lisätä erimielisyyksiä sekä veroriitoja veroviranomaisten ja yritysten välillä. BEPS-hankkeen siirtohinnoittelua koskevat uudistukset ovat kuitenkin merkittäviä, sillä ne ovat tärkeässä osassa hankkeen keskeisimmän tavoitteen saavuttamisessa: tulojen verottamisen tulee tapahtua siellä, missä arvoa luodaan. (Andrus & Oosterhuis, 2017.)

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tavoitteena oli muodostaa käsitys kansainvälisten yritysten harjoittaman voitonsiirron suhteesta siirtohinnoitteluun sekä tarkastella OECD:n vuonna 2013 käynnistämän BEPS-hankkeen vaikutuksia niin siirtohinnoitteluun kuin voitonsiirtoon. Tutkielmassa perehdyttiin siirtohinnoittelun nykyiseen normistoon sekä tarkasteltiin voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista erityisesti BEPS-hankkeen näkökulmasta. BEPS-hankkeen tarkastelussa keskiössä olivat BEPS-toimenpidesuunnitelman siirtohinnoittelua koskevat kohdat 8–10. Tutkielman päätutkimuskysymyksenä oli ”*Millainen yhteys siirtohinnoittelulla on kansainvälisten yritysten harjoittamassa voitonsiirrossa ja mikä on BEPS-hankkeen vaikutus?*”. Lisäksi alatutkimuskysymys ”*Miten voitonsiirtoa harjoitetaan ja kuinka BEPS-ilmiotä voidaan estää?*” selkeytti tutkielman rakennetta. Alatutkimuskysymys auttoi lisäksi hahmottamaan BEPS-ilmion kansainvälistä mittakaavaa.

Siirtohinnoittelulla on merkittävä rooli kansainvälisten konsernien liiketoiminnassa, sillä arvioiden mukaan jopa yli 60 prosenttia kansainvälisestä kaupasta tapahtuu etuyhteysyritysten välillä. Siirtohinnoittelulla on siten laaja kansainvälinen ulottuvuus, sillä se vaikuttaa verotulojen jakautumiseen valtioiden välillä. Siirtohinnoittelua voidaan kuitenkin hyödyntää myös veromotivoituneessa voitonsiirtotarkoituksessa. Suuri osa kansainvälisistä konserneista käyttää siirtohinnoittelua siirtääkseen voittoja lainkäyttöalueelta toiselle (Baker, 2005). Eri maiden väliset yhteisöverokantojen erot toimivat keskeisenä kannustimena voitonsiirtoon. Heckemeyer & Overesch (2017) esittävät tutkimuksessaan siirtohinnoittelun olevan kansainvälisten yritysten yleisimmin käyttämä ja merkittävin voitonsiirron kanava. Rathken, Rezenden ja Watrinin (2021) tutkimuksen tulokset osoittavat yritysten tekevän huomattavasti enemmän etuyhteysliiketoimia alhaisen verotuksen maiden etuyhteysyritysten kanssa. Siirtohinnoitteluun liittyviä ongelmia esiintyy lisäksi enemmän ja siirtohinnoitteluriskit ovat korkeammat silloin, kun yrityksellä on poikkeuksellisen suuria liiketoimia alhaisen verotuksen lainkäyttöalueiden etuyhteysyritysten kanssa (OECD, 2013b). Tämän tutkimuksen pohjalta ja aiempien tutkimusten perusteella voidaan sanoa siirtohinnoittelun olevan keskeisin voitonsiirron kanava. Muita tutkimuksessa tunnistettuja keinoja harjoittaa voitonsiirtoa ovat velan avulla

toteutettava voitonsiirto, aineettoman omaisuuden sijainti sekä hybridijärjestelyjen yhteensopimattomuustilanteet.

Kansainvälisten konsernien harjoittamaa voitonsiirtoa pidetään merkittävänä ongelmana ja OECD:n johdolla kansainvälisten konsernien harjoittamaan voitonsiirtoon on pyritty puuttumaan uudistamalla kansainvälistä verojärjestelmää. OECD:n käynnistämää BEPS-hanketta voidaan pitää merkittävimpänä kansainvälisen yhteisöverotuksen uudistuksena. Voitonsiirron ja veropohjan rapautumisen aiheuttamat ongelmat sekä digitaalisen talouden tuomat muutospaineet vaativat, että myös kansainvälinen verotus uudistuu. BEPS-hankkeen 15 kohdan toimenpidesuunnitelman katsotaan estävän veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoa (Collier ym., 2018). BEPS-hankkeen myötä kansainvälinen verojärjestelmä on aiempaa yhtenäisempi (OECD, 2021a). BEPS-toimenpidekokonaisuus edistää myös Suomen verojärjestelmän toimivuutta (Valtiovarainministeriö, 2017).

BEPS-hankkeen olennaisimpana osana on varmistaa verojen maksu siellä, missä arvo syntyy. Digitalisaation ja digitaalisen alustatalouden yleistymisen myötä on kuitenkin yhä vaikeampaa määrittää missä arvoa luova toiminta tapahtuu. Näihin haasteisiin OECD on pyrkinyt vastaamaan BEPS-hankkeeseen liittyvällä kaksipilarisella lähestymistavalla. Pilari I:n myötä verotusoikeus ei kaikissa tilanteissa vaatisi fyysistä läsnäoloa markkinoilla, vaan verotusoikeuden syntymiseen vaikuttaisi yhteyden eli nexuksen syntyminen kyseiseen markkinavaltioon. Pilari II puuttuu veropohjan rapautumiseen ja voitonsiirtoon globaalilla 15 prosentin minimiverolla. Minimiveron nähdään estävän tehokkaasti voitonsiirtoa alhaisen verotuksen maihin ja lisäävän merkittävästi kansainvälisiä yhteisöverotuottoja. 15 prosentin minimiveron myötä nykyisen kaltaisten veroparatiisivaltioiden hyödyntäminen voitonsiirrossa ei ole enää mahdollista.

Molempien pilarien on määrä tulla vuonna 2023 voimaan. OECD julkaisi vuoden 2023 helmikuussa teknisen ohjeistuksen, joka auttaa eri valtioita pilarin II täytäntöönpanossa. Myös pilaria I koskeva tekninen työ on käynnissä ja uusi monenvälinen yleissopimus pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2023 puoliväliin mennessä. (OECD, 2023.)

BEPS-hankkeella on ollut vaikutuksia myös siirtohinnoitteluun liittyviin tulkintoihin ja käytäntöihin. Erityisesti aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu on lähtökohtaisesti sen ainutlaatuisen luonteen vuoksi usein haastavaa. BEPS-hankkeen myötä aineettoman omaisuuden tuottojen allokoinnin ohjeistusta päivitettiin. Tämä on perusteltua, sillä aineettomaan omaisuuteen liittyvien tuottojen keinotekoinen allokointi on yksi keskeisistä veropohjaa rapauttavista voitonsiirron keinoista (OECD, 2015g). BEPS-hankkeen siirtohinnoittelua koskevien kohtien 8–10 uudistuksilla voidaan todeta olevan voitonsiirtoa ja veropohjan rapautumista estävä vaikutus. Lisäksi BEPS-hankkeen myötä siirtohinnoittelun dokumentointivelvoitteita on uudistettu, jotta veroviranomaiset voivat tehokkaammin arvioida siirtohinnoittelun riskejä. Raportointi- ja dokumentointivelvoitteiden tiukentuminen ja lisääntyminen vaikuttavat lisäksi voitonsiirron harjoittamiseen. Beer ja Loeprick (2015) esittävät tutkimuksessaan voitonsiirron pienentyneen keskimääräisesti jopa 52 prosenttiyksikköä kahden vuoden jälkeen siirtohinnoittelua koskevien dokumentointivelvoitteiden voimaantulosta. Myös Lohse ja Riedel (2013) osoittavat tiukempien siirtohinnoittelun dokumentointivelvoitteiden vähentävän voitonsiirtoa. BEPS-hankkeen siirtohinnoittelua ja siirtohinnoittelun dokumentointia koskevia uudistuksia voidaan pitää merkittävänä askeleina kohti oikeudenmukaisempia ja arvонуontia vastaavia siirtohinnoittelun lopputuloksia.

4.1 Tutkimuksen arviointi

Tutkimusta arvioidessa on syytä keskittyä tutkimuksessa käytetyn aineiston laatuun, tutkielman ajankohtaisuuteen sekä yhteiskunnalliseen merkitykseen. Tutkimuksen keskeisenä tietoperustana käytettiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeita, BEPS-raportteja, kansainvälisiä ohjeistuksia, kansallista lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä sekä relevantteja tieteellisiä artikkeleita. Aineistoa voidaan pitää tutkielman kannalta hyvin laadukkaana. Käytetty aineisto tukee tutkielmassa esitettyjä johtopäätöksiä sekä perustelee aiheen ajankohtaisuutta ja yhteiskunnallista merkitystä. Voitonsiirto ja veropohjan rapautuminen on noussut kansainvälisen verotuksen kohtaamista haasteista keskeiseksi OECD:n käynnistämän BEPS-hankkeen myötä. Kansainvälinen yhteisöverotus vaatii uudistamista, jotta digitalisaation aiheuttamiin muutoksiin kyetään vastaamaan tehokkaasti.

Aiheen yhteiskunnallista merkitystä tukee voitonsiirron aiheuttamat taloudelliset seuraukset. Voitonsiirto aiheuttaa merkittäviä yhteisöverotuottojen menetyksiä maailmanlaajuisesti. Voitonsiirron ja siirtohinnoittelun välisen yhteyden tutkiminen on tärkeää ottaen huomioon siirtohinnoittelukysymysten haasteellisuuden. Siirtohinnoittelu tulee tulevaisuudessakin olemaan merkittävässä osassa kansainvälisten yritysten liiketoimintaa. Siirtohinnoittelu vaatii viranomaisilta ja yrityksiltä paljon resursseja ja siirtohinnoitteluun liittyvien erimielisyyksien voidaan arvioida tutkimuksessa esitettyjen uudistusten myötä osin lisääntyvän. Toisaalta lisääntyneiden dokumentointivelvoitteiden voidaan arvioida vähentävän siirtohinnoitteluoikaisun riskiä (Valtioneuvoston kanslia, 2014).

Tutkimuksen tulokset auttavat ymmärtämään siirtohinnoittelun kohtaamia tulevaisuuden haasteita paremmin. Tutkimuksen rajoitteena voidaan nähdä se, että uudistusten vaikutuksista ei ole saatavilla määrällistä tietoa. Esimerkiksi yhteisöverotuottojen lisääntyminen BEPS-toimenpiteiden myötä perustuvat arvioihin. Lisäksi pilarit I ja II eivät vielä ole voimassa, joten kyseisten kokonaisuuksien vaikutuksia ei voida vielä nähdä. Tutkimusta rajoittaa lisäksi se, että kansainväliset ohjeistukset muuttuvat jatkuvasti. Voimassa olevien ohjeistusten sekä lainsäädännön tutkiminen ja tulkinta tarjoavat kuitenkin tärkeän kokonaiskuvan voimassa olevan lainsäädännön nykytilasta ja kansainvälisestä normistosta. Tutkimus luo pohjaa tuleville tutkimuksille aiheesta. Tuloksia voidaan lisäksi hyödyntää arvioidessa hankkeen vaikutuksia tulevaisuudessa. Tämän tutkielman tulokset ovat johdonmukaisia aiempien tutkimusten kanssa. Tutkielmaa voidaan pitää tärkeänä sen ajankohtaisuudesta ja aiheen merkittävydestä johtuen.

4.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkielman pohjalta tärkeinä jatkotutkimusehdotuksina voidaan pitää BEPS-hankkeen toimenpiteiden tehokkuuden arviointia voitonsiirron estämisessä. Keskeistä olisi tutkia hankkeen vaikutuksia lisääntyneisiin yhteisöverotuloihin. Kirjoittaja näkee aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelukysymysten olevan tulevaisuudessa entistä tärkeämmässä asemassa. Tästä syystä BEPS-hankkeen vaikutuksista aineettoman omaisuuden siirtohinnoitteluun olisi syytä tutkia.

Mielenkiintoisena tutkimuskohteena olisi lisäksi yritysten siirtohinnoitteluprosessien ja dokumentoinnin muuttuminen BEPS-hankkeen myötä. Tutkimus yritysten kohtaamista uusista haasteista ja hankkeen vaikutuksista liiketoimintaan olisi liiketaloudellisesta näkökulmasta tärkeä. Lisäksi tutkimus siitä, lisääkö BEPS-hanke veroviranomaisten tekemiä siirtohinnoitteluvoimakkaita olisi hyödyllinen. Jatkotutkimuksella hankkeen vaikutuksista koko konsernin efektiiviseen veroasteeseen voitaisiin lisäksi arvioida paremmin uudistusten taloudellisia vaikutuksia.

Tulevaisuudessa BEPS-hankkeeseen liittyvien pilarien I ja II vaikutuksista kerättyihin yhteisöverotuottoihin kansainvälisellä tasolla olisi tärkeää tehdä tutkimusta, jotta hankkeen tehokkuutta voitaisiin arvioida paremmin. Kansainvälinen kehitystyö OECD:n johdolla tulee muuttamaan kansainvälistä verotusta jatkuvasti, joten tarve uusille tutkimuksille aiheesta tulee olemaan suuri.

5 LÄHTEET

- Álvarez-Martínez, M.T., Barrios, S., d’Andria, D., Gesualdo, M., Nicodeme, G. & Pycroft, J. (2021). How large is the corporate tax base erosion and profit shifting? A general equilibrium approach. *Economic Systems Research*, 34(2), 167–198.
- Andrus, J. & Oosterhuis, P. (2017). Transfer Pricing After BEPS: Where Are We and Where Should We Be Going? *Taxes – The Tax Magazine*, 95(3), 89–107.
- Baker, R.W. (2005). Capitalism’s Achilles Heel: Dirty money and how to renew the free market system. New Jersey: *John Wiley & Sons, Inc.*
- Beer, S. & Loeprik, J. (2015). Profit shifting: drivers of transfer (mis)pricing and the potential countermeasures. *International Tax and Public Finance*, 22(3), 426–451.
- Bradbury, D., Hanappi, T. & Moore, A. (2018). Estimating the Fiscal Effects of Base Erosion and Profit Shifting: Data Availability and Analytical Issues. *Transnational Corporations Journal*, 25(2), 91–106.
- Collier, R., Kari, S., Ropponen, O., Simmler, M. & Todtenhaupt, M. (2018). Dissecting the EU’s Recent Anti-Tax Avoidance Measures: Merits and Problems, *EconPol Policy Report*, 08–2018.
- De Mooij, R. & Hebous, S. (2018). Curbing Corporate Debt Bias. Do limitations to Interest Deductibility Work? *Journal of Banking and Finance*, 96, 368–378.
- Delis, F., Delis, M., Laeven, L. & Ongena, S. (2021). Global evidence on profit shifting: The role of intangible assets. London: VoxEU, CEPR Policy Portal. Haettu osoitteesta <https://cepr.org/voxeu/columns/global-evidence-profit-shifting-role-intangible-assets>
- Denny, E. & Weckesser, A. (2022). How to do qualitative research?: Qualitative research methods. *BJOG : an international journal of obstetrics and gynaecology*, 129(7), 1166–1167.
- Devereux, M.P & Vella, J. (2014). Are We Heading towards a Corporate Tax System Fit for the 21st Century? *Fiscal Studies*, 35(4), 449–475.
- Dharmapala, D. (2014). What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empirical Literature. *Fiscal studies*, 35(4), 421–448.
- Dharmapala, D. & Hines, J.R. (2009). Which countries become tax havens? *Journal of Public Economics*, 93, 1058–1068.

- Dharmapala, D. & Riedel, N. (2013). Earnings shocks and tax-motivated income shifting: Evidence from European multinationals. *Journal of Public Economics*, 97, 95–107.
- Dischinger, M., Glogowsky, U. & Strobel, M. (2010). Leverage, Corporate Taxes and Debt Shifting of Multinationals: The Impact of Firm-Specific Risk. University of Munich.
- Dyreng, S.D., Hoopes, J.L. & Wilde, J.H. (2016). Public Pressure and Corporate Tax Behavior. *Journal of Accounting Research*, 54(1), 147–186.
- Elinkeinoelämän keskusliitto. (2015). Laajat pohjat, matalammat kannat: Veropohja ja verokanta. Haettu osoitteesta <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/laajat-pohjat-matalat-kannat-veropohja-ja-verokanta/>
- Ernst & Young. (2013). Navigating the choppy waters of international tax. 2013 Global Transfer Pricing Survey.
- Ernst & Young. (2016). In the spotlight – A new era of transparency and risk. 2016 Transfer Pricing Survey Series.
- Euroopan komissio. (2016). Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhteisöveropohjasta (CCCTB), COM (2016) 683 final, Strasbourg 25.10.2016. Haettu osoitteesta https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ff337b5c-9b7d-11e6-868c-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF
- Euroopan unionin neuvosto. (2023). EU:n luettelo yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista. Haettu 14.3.2023 osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>
- Eurostat. (2019). Statistics explained. Glossary: Multinational enterprise (MNE). Haettu osoitteesta [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Multinational_enterprise_\(MNE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Multinational_enterprise_(MNE))
- Feld, L.P., Heckemeyer, J.H. & Overesch, M. (2013). Capital Structure Choice and Company Taxation: A Meta-Study. *Journal of Banking & Finance*, 37(8), 2850–2866.
- Fuest, C., Hugger, F. & Neumeier, F. (2022). Corporate profit shifting and the role of tax havens: Evidence from German country-by-country reporting data. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 194, 454–477.

Ghoshal, S. & Bartlett, C.A. (1990). The Multinational Corporation as an Interorganizational Network. *Academy of Management Review*, 15(4), 603–625.

HE 107/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 307/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi verosopimuksiin toteuttavista toimenpiteistä tehdyn monenvälisen yleissopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.

HE 188/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 154/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

HE 202/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta.

HE 225/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedonantovelvollisuutta verotuksen alalla koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 227/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotetuista poistoista verovuosina 2020–2023 annetun lain muuttamisesta sekä peitellyn osingonjaon verotuksen laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Heckemeyer, J.H. & Overesch, M. (2017). Multinationals' Profit Response to Tax Differentials: Effect Size and Shifting Channels. *Canadian Journal of Economics*, 50(4), 965–994.

Helminen, M. (2022). Kansainvälinen verotus. Alma Talent verkkokirjahylly. Päivittyvä hakuteos. [Viitattu 02.02.2023]. Päivitetty 21.11.2022.

Huizinga, H. & Laeven, L. (2008). International profit shifting within multinationals: A multi-country perspective. *Journal of Public Economics*, 92(5-6), 1164–1182.

Huizinga, H. P. & Voget, J. (2009). International Taxation and the Direction and Volume of Cross-Border M&As. *The Journal of Finance*, 64(3), 1217–1249.

Investopedia. (2020). Tax Base. Haettu osoitteesta <https://www.investopedia.com/terms/t/taxbase.asp>

Isomaa, A. (2020). OECD:n verohankkeen kehitys vuosien 2019 ja 2020 aikana. *Verotus* 5/2020. 556–566.

Jalan, A. & Vaidyanathan, R. (2017). Tax havens: Conduits for Corporate Tax Malfeasance. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 25(1), 86–104.

Kalin, S., Kari, S., Kauppinen, I., Kotakorpi, K., Määttä, N., Ropponen, O. & Valkonen, T. (2019). Verotuksen muutospainet ja tulevaisuus. *Valtioneuvoston kanslia*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:35.

Kanervo, J. (2022). Kohti markkinavaltioverotusta – jäännösvoiton jakaminen (RPA) ja OECD:n pilari I. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT muistiot* 65.

Kari, S. (2015). Corporate tax in an international environment – Problems and possible remedies. *Nordic tax journal*, (1), 1–16.

Kari, S., Kauppinen, I. & Ropponen, O. (2020). Suomi ja kansainvälisen yritysverotuksen uudistaminen. Haettu osoitteesta <https://vatt.fi/-/suomi-ja-kansainvalisen-yritysverotuksen-uudistaminen#1>

Kari, S. & Ropponen, O. (2014). Yksi tulo, monta verottajaa. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT*. VATT policy brief 2.

Kari, S. & Ropponen, O. (2018). Globalisaatio, digitalisaatio ja kansainvälinen yritysverotus. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT*. VATT muistiot 55.

Kauppinen, I. & Ropponen, O. (2020). Yritysveropohjan harmonisointi (CCCTB) ja Suomen yhteisöverotuotto. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT*. VATT tutkimukset 190/2020.

KHO 2014:119

Knuutinen, R. (2015). Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteissa. *Defensor Legis*, 1/2015, 107–124.

KPMG. (2022). Kansainvälisen liiketoiminnan verotus ja siirtohinnoittelu. Haettu osoitteesta <https://kpmg.com/fi/fi/home/palvelut/vero-ja-lakipalvelut/kansainvalisen-liiketoiminnan-verotus-ja-siirtohinnoittelu.html>

Kumar, S., Pandey, N., Lim, W.M., Chatterjee, A.N. & Pandey, N. (2021). What do we know about transfer pricing? Insights from bibliometric analysis. *Journal of Business Research*, 134, 275–287.

- Kuosmanen, T. (2014). Siirtohinnoittelu tulo- ja arvonlisäverotuksessa. *Helsinki Law Review*, 2, 149–182.
- Kuper, A., Reeves, S. & Levinson, W. (2008). Qualitative Research: An Introduction to Reading and Appraising Qualitative Research. *BMJ (Online)*, 337(7666), 404–407.
- Kuzniacki, B., Turina, A., Dubut, T., Mazz, A., Quiñones, N., Schoueri, L.E., West, C., Pistone, P. & Zimmer, F. (2017). Preventing Tax Arbitrage via Hybrid Mismatches: BEPS Action 2 and Developing Countries. *WU International Taxation Research Paper Series No. 2017(3)*.
- LA 69/2022 vp. Lakialoite laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoihin perustuvista lisävähennyksistä verotuksessa ja verontilityslain 12 ja 12 f §:n ja tuloverolain 124 ja 124 b §:n muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi.
- Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.
- Laki digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedonantovelvollisuudesta verotuksen alalla 29.12.2022/1267.
- Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.
- Legenzova, R., Levišauskaitė, K. & Kundelis, E. (2017). Estimating an impact of base erosion and profit shifting (BEPS) countermeasures – a case of business group. *Oeconomia Copernicana*, 8(4), 621–642.
- Lohse, T. & Riedel, N. (2013). Do Transfer Pricing Laws Limit International Income Shifting? Evidence from European Multinationals. *CESifo Working Paper Series No. 4404*
- Lumme, M. & Ropponen, O. (2020). Monikansallisten yritysten voitonsiirto ja yhteisöveropohjan rapautuminen – kokoluokan arviointia kirjallisuuden valossa. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT. VATT muistiot 58*.
- Mara, E.R (2015). Determinants of Tax Havens. *Procedia Economics and Finance*, 32, 1638–1646.
- Marques, M. & Pinho, C. (2016). Is transfer pricing strictness deterring profit shifting within multinationals? Empirical evidence from Europe. *Accounting and Business Research, Taylor & Francis Journals*, 46(7), 703–730.
- Menkhoff, L. & Miethé, L. (2019). Tax evasion in new disguise? Examining tax havens' international bank deposits. *Journal of Public Economics*, 176, 53–78.

- Merlo, V. & Wamser, G. (2014). Debt Shifting and Thin-capitalization Rules. *CESifo DICE Report*, 12(4), 27–31.
- Myrsky, M. (2013). *Suomen veropolitiikka*. Helsinki: Talentum.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. (2009). *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus* (2. uud. painos). Helsinki: Talentum.
- OECD. (n.d.-a). Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS. BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Haettu 2.1.2023 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/inclusive-framework-on-beps-composition.pdf>
- OECD. (n.d.-b). What is BEPS? BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/about/>
- OECD. (n.d.-c). International collaboration to end tax avoidance. BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/>
- OECD. (n.d.-d). Glossary of Tax Terms. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>
- OECD. (n.d.-e). OECD BEPS Actions. BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/>
- OECD. (n.d.-f). OECD BEPS Actions. BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Action 8–10: Transfer Pricing. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/actions8-10/>
- OECD. (n.d.-g). Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS joining the October 2021 Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy as of 16 December 2022. Haettu 3.1.2023 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/oecd-g20-inclusive-framework-members-joining-statement-on-two-pillar-solution-to-address-tax-challenges-arising-from-digitalisation-october-2021.pdf>
- OECD. (n.d.-h). OECD BEPS Actions. BEPS Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting. Action 13: Country-by-Country Reporting. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action13/>
- OECD. (2012). Dealing Effectively with the Challenges of Transfer Pricing. *OECD Publishing*.

- OECD. (2013a). Addressing Base Erosion and Profit Shifting. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2013b). Public Consultation: Draft Handbook on Transfer Pricing Risk Assessment. 30 April 2013.
- OECD. (2014a). *Comments Received on Public Discussion Draft–BEPS Action 11: Establish Methodologies to Collect and Analyse Data on BEPS and the Actions to Address it*. 7 October 2014. Koch, R. & Oestreicher, A. (2014). Comments on Categories A and B: Indicators of the scale and economic impact of BEPS and B. Economic analysis of the scale and impact of BEPS.
- OECD. (2014b). OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Guidance on Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting. Action 13: 2014 Deliverable. *OECD Publishing*.
- OECD. (2015a). Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). *Public Discussion Draft–BEPS Action 11: Improving the Analysis of BEPS*. 16 April 2015 – 8 May 2015.
- OECD. (2015b). Measuring and Monitoring BEPS. Action 11: 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2015c). Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments. Action 4: 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2015d). Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements. Action 2: 2015 Final Report. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2015e). Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1: 2015 Final Report. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2015f). Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting. Action 13: 2015 Final Report. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2015g). Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation. Actions 8–10: 2015 Final Reports. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2017). Background Brief. Inclusive Framework on BEPS.

- OECD. (2019a). Addressing the Tax Challenges of the Digitalisation of the Economy – Policy Note. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project.
- OECD. (2019b). Public consultation document Global Anti-Base Erosion Proposal (“GloBE”) – Pillar Two. 8 November 2019 – 2 December 2019.
- OECD. (2020). Statement by the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS on the Two-Pillar Approach to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – January 2020, *OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS*, Paris.
- OECD. (2021a). Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project.
- OECD. (2021b). Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project.
- OECD. (2021c). International community strikes a ground-breaking tax deal for the digital age.
- OECD. (2022a). OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. *OECD Publishing*, Paris.
- OECD. (2022b). OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS. Progress report. September 2021 – September 2022.
- OECD. (2023). International tax reform: OECD releases technical guidance for implementation of the global minimum tax. Haettu osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/international-tax-reform-oecd-releases-technical-guidance-for-implementation-of-the-global-minimum-tax.htm>
- Peralta, S., Wauthy, X. & van Ypersele, T. (2006). Should countries control international profit shifting? *Journal of International Economics*, 68(1), 24–37.
- PricewaterhouseCoopers. (2020a). Pharma 2020. Taxing times ahead. Which path will you take? PwC. *Pharmaceuticals and Life Sciences*.
- PricewaterhouseCoopers. (2020b). Siirtohinnoittelun raportointi lomake 78:lla ja riskienhallinta. PwC Suomi. *Uutishuone*. Haettu osoitteesta <https://uutishuone.pwc.fi/undefined/siirtohinnoittelun-raportointi-78-lomakkeella-ja-riskienhallinta>

- Rathke, A. A. T., Rezende, A. J. & Watrin, T. (2021). The impact of countries' transfer pricing rules on profit shifting. *Journal of Applied Accounting Research*, 22(1), 22–49.
- Raunio, M. & Karjalainen, J. (2018). *Siirtohinnoittelu* (2. uud. painos). Alma Talent, verkkokirjahylly.
- Remeur, C. (2019). Understanding BEPS. From tax avoidance to digital tax challenges. European Parliament. *European Parliamentary Research Service* (EPRS).
- Rogers, H. & Oats, L. (2022). Transfer pricing: Changing views in changing times. *Accounting forum*, 46(1), 83–107.
- Schelling, C., Salom, J. & Burkhalter, N. (2016). Overview of the Base Erosion and Profit Shifting Project. Teoksessa Robert Danon (toim.), Base Erosion and Profit Shifting (BEPS): Impact for European and International Tax Policy, s. 1–21. *Tax policy series*. Zürich 2016, Schulthess.
- Sebele-Mpofu, F., Mashiri, E. & Schwartz, S.C. (2021). An exposition of transfer pricing motives, strategies and their implementation in tax avoidance by MNEs in developing countries. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1–25.
- Sikka, P. & Willmott, H. (2010). The dark side of transfer pricing: Its role in tax avoidance and wealth retentiveness. *Critical Perspectives on Accounting*, 21(4), 342–356.
- Sorbe, S. & Johansson, Å. (2016). International tax planning, competition and market structure. OECD, *Economics Departments Working Papers*, 1358.
- STTK. (2018). Kestävä verotus. STTK:n tavoitteet verotuksen kehittämiseksi 2019–2023. *STTK:n veropoliittinen kannanotto vuodelta 2018*. Haettu osoitteesta https://www.sttk.fi/wp-content/uploads/sites/2/2018/08/STTK_kestavaverotus.pdf
- Tax Justice Network. (n.d.). What is profit shifting? Haettu osoitteesta <https://taxjustice.net/faq/what-is-profit-shifting/>
- Tilastokeskus. (n.d.). Konserni. Haettu osoitteesta <https://www.stat.fi/meta/kas/konserni.html>
- Ting, A. (2017). Base Erosion by Intra-group Debt and BEPS Project Action 4's Best Practices Approach – A Case Study of Chevron. *British Tax Review*, 2017(1), 80–108

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Tørsløv, T.R., Wier, L.S. & Zucman, G. (2018). The Missing Profits of Nations. *National Bureau of Economic Research, Working Paper 24701*.

Ulkoministeriö. (2017). Kehitysyhteistyön rahoituskohteet. OECD:n Verotus ja kehitysohjelma. Haettu osoitteesta https://um.fi/rahoituskohteet-oecd-tavoitteet/-/asset_publisher/ghmkhcSfbCsD/ahaKytInterventionType/id/1175072

Valtioneuvoston julkaisuja. (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. *Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto*.

Valtioneuvoston kanslia. (2014). Siirtohinnoittelu. Team Finland. Opas kansainvälistyvälle yritykselle. Haettu osoitteesta https://vnk.fi/documents/10616/1098657/J1714_Team+Finland+Siirtohinnoitteluopas_net.pdf/377884d6-50bd-4806-84ea-6ad4006a814e/J1714_Team+Finland+Siirtohinnoitteluopas_net.pdf?version=1.0&t=1421654201000

Valtiovarainministeriö: BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiryhmä. (2017). BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu – 26/2017.

Valtiovarainministeriö. (2021). Valtiovarainministeriön selvitys valtiovarainvaliokunnalle OECD:n kansainvälisen tuloverotuksen uudistamishankkeesta.

Valtiovarainministeriö. (2022a). Yritysverotuksen ajankohtaiset asiat. Muistio.

Valtiovarainministeriö. (2022b). Verotuet 2021–2023. Verotukityöryhmän muistio.

VaVM 28/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Verohallinto. (2021a). Harmaan talouden selvitysyksikkö. Väliyhteisölain ongelmakohdat - Oikeusvertaileva selvitys lain toimivuudesta ja lakimuutosten vaikutuksista.

Verohallinto. (2021b). Voimassa olevat verosopimukset. Syventävät vero-ohjeet. Haettu osoitteesta https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49062/voimassa_olevat_verosopimukse/

- Verohallinto. (2021c). Verotuksen maakohtainen raportti. Syventävät vero-ohjeet. Haettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49771/verotuksen-maakohtainen-raportti3/>
- Verohallinto. (2022a). Siirtohinnoittelu. Haettu 11.10.2022 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/>
- Verohallinto. (2022b). Verotuksen muutoksia 2023. Haettu 25.1.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2022/verotuksen-muutoksia-2023/>
- Verohallinto. (2022c). Digitaaliset alustat: uusi tiedonantovelvollisuus vuodesta 2023 alkaen. Haettu 25.1.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2022/digitaaliset-alustat-uusi-tiedonantovelvollisuus-vuodesta-2023-alkaan/>
- Verohallinto. (2022d). Siirtohinnoitteluoikaisusäännös muuttui. Haettu 2.2.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/siirtohinnoitteluoikaisus%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s/>
- Verohallinto. (2022e). Siirtohinnoittelun dokumentointi. Syventävät vero-ohjeet. Haettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47978/siirtohinnoittelun-dokumentointi3/#2-dokumentointia-edelt%C3%A4vist%C3%A4-vaiheista>
- Verohallinto. (2022f). Tavarakaupan siirtohinnoittelu. Haettu 23.2.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/tavarakauppa/>
- Verohallinto. (2022g). Konsernin sisäisen rahoituksen siirtohinnoittelu. Haettu 24.2.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/konsernin-sisainen-rahoitus/>
- Verohallinto. (2022h). Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu. Haettu 24.2.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/aineeton-omaisuus/>
- Verohallinto. (2023). OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tulkintalähteenä. Syventävät vero-ohjeet. Haettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/kannanotot/48760/oecd-n-siirtohinnoitteluohjeet-tulkintalahteena/>
- Viitala, T. (2018). Kansainvälisen verotuksen murros ja Suomi. Elinkeinoelämän keskusliitto, EK:n veroraportti, 11.10.2018.

Wikström, K., Ossa, J. & Urpilainen, M. (2015). Vero-oikeuden yleiset opit. Kauppakamari.

Yee, C.S. (2022). The Magnitude of Base Erosion and Profit Shifting of Multinational Enterprises with their Business Operations in New Zealand. *UC Research Repository*.